

The Project Gutenberg eBook of Laulajat: Jutelma, by Marie Sophie Schwartz

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Laulajat: Jutelma

Author: Marie Sophie Schwartz

Translator: Arvo Lempiranta

Release Date: July 6, 2009 [EBook #29330]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LAULAJAT: JUTELMA ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

LAULAJAT

Jutelma

Kirj.

MARIE SOPHIE SCHWARTZ

Mukailemalla suomentanut Arvo Lempiranta

Tampereella,
Emil Hagelberg'in ja kumpp. kirjapainossa, 1881.
Emil Hagelberg'in kustannuksella.

"Oletteko kuulleet suurta uutista, tytöt", huusi Selma Saurio, kun hän eräänä kaunina heinäkuun aamupäivänä tuli serkkujensa Emma ja Eeli Luodon luo. Heidän isänsä oli kauppias kauniissa X:n kaupungissa.

"Mitä uutista?" kysyivät molemmat serkut ja katselivat kysyvästi tullutta.

"*Mitäkö?*! O, te surkuteltavat olennot, jotka ette mitäkään ele kuulleet, mitäkään saaneet tietää, jotka ette tiedä, että tänne kaupunkiin on tullut ... niin, arvatkaapas kuka."

"Keisari", huudahti Emma.

"Oh, parempaa", vakuutti Selma leyhytellen nenäliinallansa.

"Parempaa kuin keisari", sanoi Eeli, "kukapa se olisi? — Annahan olla

— Skobelev."

"Te olette hirveän typeriä. Olisiko meille, vähäisille pikku-kaupungin tytöille, mitään iloa siitä, jos keisari tulisi tänne. Ei ensinkään, maistraati ja virkamiehet saisivat puhua ja syödä majesteetin kanssa, ja me tyttöraukat saisimme osallemme vaan katselemisen huvin."

"No, eikö se olisi hauskaa?" kysäsi Emma.

"Tralalala", lauloi Selma. "Minun mielestäni se ilo olisi jotenkin kuivamoinen. Keisari on tullut niin korkealle yhteiskunnassa, että pian saa suonenedon niskaansa jos sinne ylhäälle tahtoo katsella, ja mitä Skobeleviin tulee, niin en minä käsitä mitä iloa meille siitä olisi, jos hän tulisi tänne."

"Kuinka Selma puhuu, eikö olisi juhla, kun saisi nähdä sen miehen, jonka maine täyttää koko Euroopan", virkkoi Eeli.

"Mitä se meihin kuuluu?" kysäsi Selma. "Minä puolestani ihailen mielukkaammin noita hirveitä suuria etäältä. Jos minä saisin nähdä tuon suuren Skobelevin, ja hänellä esim. olisi ruoppa nenällänsä, katselisi kiersilmäisesti taikka jos hänellä olisi vihriäiset hampaat, väärät polvet taikka joku virheys, joka loukkaisi minun kauneuden aistiani, lentäisi kaikki ihailukseni 'ain ylös mäkihin', ja tuo suuri Skobelev ei miellyttäisi minua enemmän, kuin rajasuutarin kiersilmäinen oppipoika."

"Selma on hirveän kevytmielinen", arveli Eeli, "sillä jos Skobelevilla olisikin kaikenlaisia ruumiin vikoja, olisi hän kuitenkin aikansa suurimpia miehiä."

"Kernaasti minun puolestani", sanoi Selma, "mutta kulta Eeli mitä meidän on politiikan, sodan ja Turkin kanssa tekemistä. Se olkoon miehille, mutt'ei meidän kaltaisillemme nuorille, tanssinhaluisille tytöille."

"No, kuka se sitten on, joka tänne on tullut?" kysäsi Emma, joka halukkaammin toivoi saavansa tietää sitä, kuin kiistellä Skobelevin suuruudesta.

Eeli oli taasen tarttunut työhönsä ja ompeli nyt ääneti loukatun näköisenä, ikäänkuin hän olisi halveksinut kevytmielistä serkkuansa.

"No, avatkaat siis korvanne ja kuulkaat", alkoi Selma.

Emma näytti, kuin olisi hän tahtonut silminkin kuunnella, ja Eelikin nosti silmänsä työstänsä.

"Tänä aamuna saapui tänne Helsingistä laivalla..." Taasen keskeytti Selma puheensa.

"Näyttelijä-seura", täytti Emma. "Ah, kuinka hupaista, kuinka hauskaa!"

"Hän sanoi näyttelijäseura", huudahti Selma ja nosti käsiänsä ilmaan päin. "Emma ei ansaitse nauttia sitä onnea, joka meille kaikille on suotu, kun hän niin taitaa saastuttaa niitä vieraita, jotka ovat astuneet maalle meidän rannallemme. Tietäkääät siis, että kahdeksan..."

"Hyvää päivää hempeät serkkuni", huusi ääni ovelta, ja kynnyksellä seisoj nuori mies valkoinen lakki kädessänsä.

Tytöt olivat kaikki kääntyneet, ja Emma lensi odottamatonta vierasta vastaan, huudahtaen:

"Herra Jumala, se on Väinö; mikä iloinen äkkiarvaamaton tulo! Milloin sinä tulit, ja miksi et ole ilmoittanut meille, että aivoit tulla tänne?"

"Siitä yksinkertaisesta syystä, Emmaseni", sanoi Väinö tarttuen hänen pieniin kätösiinsä, "että minä tahdoin hämmästyttää teitä, koska minun piti tuleman..."

"Laulajien kanssa", keskeytti Selma.

"Laulajien kanssa", huudahtivat Eeli ja Emma yht'aikaa.

"Niin, mitä luulette, meitä on kahdeksan sävykästä, sievää 'tutenttia', jotka olemme lähteneet laulumatkalle, huvittamaan pikkukaupunkia laulajaisilla."

"Ja meitä serenaadilla", keskeytti Selma häntä.

"Nytpä tulee hirveän lystiä."

Emma tarttui Selmaan ja kiersi hänen kanssansa pitkin huonetta, laulaessaan puoliääneen: "Laulua, tanssia, tutenttia ja serenaadia. Minä tulen varmaan hulluksi pelkästä ilosta."

"Mitä meteliä tyttörentukat pitävät", huusi joku sisähuoneista; "luulenpa, hitto soikoon, että he tanssivat ihan keskellä arkipäivää."

Emma päästi Selman.

"Pappa!" kuiskasi hän Väinölle. — "Näytä nyt että käyttäyt, niinkuin siivon ja reiman ylioppilaan sopii, joka ymmärtää vaikuttaa kahden kauniin tytön isään. Jos onnistut, niin..."

Tässä keskeytti häntä se, että isä tuli työhuoneeseen.

Herra Luoto oli vähän yli viidenkymmenen vuotias, hyväsydämisen näköinen mies.

Niin pian kuin hän tuli näkyviin riensi Väinö tetvehtimään "rakasta ja oivallista enoansa."

Herra Luoto, joka todellakin aikoi läksyttää äidittömiä tyttöjänsä heidän ajattelemattomasta elämästään, unohti koko nuhdessaarnansa nähdessänsä paljon pitämänsä sisarensa poikaa ja puristi sydämmellisesti nuorukaisen kättä, ilmoittaen iloansa ja hämmästyksensä nähdessänsä häntä.

"Pappa", keskeytti Emma, ennenkuin isä ehti tervehdystensä lopettaa. "Väinö ei ole tullut yksin, hänen seurassansa on seitsemän ylioppilasta. Ajatteles, he ovat täällä laulajaisia antamassa ja ovat tulleet suoraan Helsingistä. Pappa, pappa, nyt tulee hauskaa." Emma pani kätensä isän kaulaan.

"Näenhan, että olet kadottamaisillasi sekä henkesi että järkesi", vakuutti Luoto hymyillen ja tuuppasi tyttöä luotaan; "mutta älä minua tukehdu. Vai niin", jatkoi hän kääntyen Väinön puoleen, "lauluseura. No, te aivotte käydä useammisakin kaupungissa kuin X:ssä?"

"Se on tietty; mutta koska minulla oli päättävä ääni määrättäessä, minne ensin mentäisiin, niin oli varsin luonnollista, että minä valitsin X:n, jossa minun hyvä enoni asuu. Me olemme myöskin päättäneet täällä antaa ensimmäiset laulajaisemme ja sitten aivomme me palatessamme täällä lopettaa lauluretkemme; siten on minun onnistunut saada X:lle osoittaa etuisuutta, joka ihan oli minulle mieleen sen rakkauden tähden, joka liittyy minun enokultaani."

"Tuo rietas Väinö", ajatteli Selma, "kuinka hän taitaa enon itserakkautta kutittaa."

"Hm, hm; hyvä, varsin hyvä", sanoi Luoto ja näytti erinomaisen tyytyväiseltä, vaikk'ei hän tahtonut näyttää että niin oli laita. "No, nyt on luonnollista, että sinä ja muutama kumppanisi asutte minun luonani, niin kauvan kuin olette täällä. Eeli", jatkoi hän, "pidä huoli, että kaksi perähuonetta heti laitetaan kuntoon, niin että vieraani saattavat muuttaa sinne niin pian kuin mahdollista. Sinä Emma, käske emännöitsijän laittamaan päivällistä koko lauluseuralle ja vielä muutamalle muullekin."

Väinö lateli mitä koreimpia kiitoksia. Eihän koko maan päällä löytynyt niin hyvää ja herttaista enoa, kuin Luoto. Hänen pitäessään tätä kaunista puhetta, olivat Eeli ja Emma kevein askelin ja suurella kernaudeella lähteneet toimittamaan tarpeellisia valmistuksia.

Uskallammepa vakuuttaa, että he ani harvoin niin suurella mielihyvällä olivat toimittaneet isänsä käskyjä, ja tehneet valmistuksia vieraiden vastaanottamiseksi.

Mutta kylläpä nyt olikin iloitsemisen syytä.

Ensin päivälliset, joissa saivat nähdä nämät kahdeksan laulajaa, sitten laulajaiset ja kaikki serenaadit, joita he ihan varmaan saivat, puhumattakaan niistä tanssiaisista, joita he toivoivat pappakullan panevan toimeen y.m.

Emma selittikin, kun hän Eelin kanssa oli lähtenyt huoneesta, ett'ei hän milläkään muotoa saattanut nähdä ylioppilaslakkia saamatta ankaraa sydämmen tykytystä, ja ett'ei hän tietänyt mitään, joka näyttäisi niin somalta kuin valkoiset lakit. Tämän selityksen johdosta antoi levollisemman luonteinen Eeli sisarellensa neuvon lähteä Helsinkiin ja hankkia siellä itsellensä paikan semmoiseen puotiin jossa oli ylioppilaslakkia myytävänä, niin saattoi hän saada ilon päivät pitkään katsella valkeita lakkia, koska ne olivat ne, jotka häntä niin kovasti miellyttivät.

Emmasta oli tämä neuvo hirveän yksinkertainen. Kyllä hän Helsinkiin halusi päästä, sehän selvää, ja kyllä hän paljon piti valkoisista lakista; mutta ei hän niitä puodissa tahtonut katsella, vaan hän tahtoi nähdä niiden kaunistavan kauniiden ja sievien nuorukaisien päitä.

Sisarien keskustellessa tätä, ja kummankin tehdessä tehtävänsä, meni Selma Luoto enon luo ja pani käsivartensa hänen kaulallensa, sanoen;

"Eno kulta, onhan jo ennestään päätetty asia, että minä tänä päivänä saan olla päivällisellä täällä?"

"Ylioppilaitten kanssako?" kysäsi Luoto hymyillen kääntäen päätänsä hempeän kahdeksantoista

vuotiaan tytön puoleen, joka loi häneen katseita, jotka olisivat olleet erinomaisen vaarallisia, jos Luoto olisi ollut kolmekymmentä vuotta nuorempi.

"Niin, tottakai", vastasi Selma. "Eihän eno taida olla minua kutsumatta täksi juhlalliseksi hetkeksi. Kulka, armas, herttainen eno, saanko tulla päivällisille?"

"Tyttö, etkö häpeä noin peittelemättä osoittaa mieltymystäsi ylioppilaihin? Muista sinä sulhastasi, se on paljon viisaampaa."

"Mutta se on niin ikävää", vakuutti Selma.

Väinö rupesi nauramaan täyttä kurkkua.

"No, eno", jatkoi Selma, "saanko olla mukana?"

"Saat, minä kutsun sekä sinun että sulhosi", vastasi Luoto leikillisesti hymyillen.

"Siinä oli jo liikaakin", arveli Selma; "mutta laulajien tähden pääsköön Antti mukaan."

"Selma, mitäpä tässä kuulen", sanoi Väinö; "ethän näy ollenkaan mielelläsi ottavan rakasta Antti Varhea mukaasi, vaikka hän on saanut nimikirkkoherran arvon ja on määrätty vakinaiseksi kappalaiseksi. Onko rakkaus jo saattanut sammua?"

"Sanonpa sinulle, Väinö, että tämä on aine, johon..."

"... ei Selma tahdo koskettavan", keskeytti Luoto, "ja sentähden älkäämme enempää siitä puhuko. Sinä ja Varhe tulette tänne päivälliselle. Hän syömään ylioppilaitten kanssa, ja sinä — pitämään seuraa tytöille, jotka eivät tule näkyviin pöydässä."

"Eno!" huudahti Selma ja löi kätensä yhteen, "pitääkö ylioppilaitten syömän päivällistä ihan yksin enon ja Antin kanssa? Oh, sehän on kovin pahasti heitä kohtaan."

"Niinkö luulet, — mutta rauhoitu, kyllä minä heitä paitsikin saan kokoon pari, kolmekymmentä herraa."

Väinö ei saattanut pidättää uutta naurua nähdessänsä Selman silmiä. Nuori tyttö katseli enoa, silmin, jotka näyttivät, että enon viimeiset sanat vaatisivat kosta. Väinön naurukin yhä enemmän suututti häntä, sillä hän kääntyi häneen päin sanoen:

"Onpa ilkeätä, kun nyt naurat. Hyvästi, eno, minä menen kotiin ilmoittamaan Antille kutsumustasi."

"No, etkö tule tyttöjen luo?" kysyi Luoto.

"Tottakai, jos en muuten, niin lohduttamaan heitä. — Tiedätkö mitä, Väinö, minun mielestäni olisi laulajien sopinut valita jonkun muun kuin sinun ensimmäiseksi tenoriksensa. Tenorista ei Jumalan kiitos ole puutetta; hyvästi!"

"Älähän vielä, minä seuraan sinua", sanoi Väinö. "Meillä on harjoitus kello 12, niin että minun kaikissa tapauksissa täytyy lähteä."

* * * * *

Selma Saurion äiti oli herra Luodon nuorin sisar, joka oli ollut naimisissa läänin sihtieri Saurion kanssa; mutta sekä Selman isä että äiti olivat kuolleet, ja Selma oli heidän kuoltuansa ollut isänsä äidin, leskitechdastelija Saurion luona.

Rouva Saurio oli kasvattanut poikaansa kaikella kovuudella, jonka hänen luja ja miehevä luonteensa omisti, eikä se ollut vähää. Mutta yhtä luja ja kova kuin hän oli ollut poikaansa kohtaan, yhtä myöntäväiseksi tuli hän hänen tyttärelleensä. Luonteensa mukaan oli rouva Saurion pitänyt tulla mieheksi. Hän oli äkkinäinen, vallanhaluinen, luja ja lannistumaton, ja kuitenkin kiersi häntä Selma sormiensa ympäri ja teki kaikkia mitä hän tahtoi tuon ynseen eukon kanssa.

Tosin luuletti rouva Saurio itse, että hän oli Selmalle sangen kova, ja että tämä piti häntä erinomaisen suuressa arvossa ja oli hänelle nöyrä ja kuuliainen; mutta hän oli varmaan ainoa koko talossa, joka sitä luuli. Kaikki muut näkivät, että Selma kokonaan vallitsi mummoansa; ja jos jotakin tahdottiin saada täytäntöön, esim. lujaa tuomiota, jota työmiehet toivoivat helponnettavan, niin silloin käännettiin aina Selmaan, ja sitten taidettiin olla varmat, että hän ajoi asian niin että eukon täytyi antaa perää ja suostua hänen vaatimuksiinsa.

Antaaksemme lukijalle kuva mummon ja Selman keskinäisestä välistä, tahdomme kertoa sitä

kohtausta, joka tapahtui heidän välillensä, kun Selma tuli kotiin Luodolta.

Hän oli tuskin ehtinyt kauniiseen ja päiväiseen huoneeseensa, ennenkuin ovi jo temmattiin auki, ja rouva Saurio, vahva ja lihava, vanha rouva marssi sisälle. Vaikka hän jo oli ylitse 60 vuoden vanha oli hänellä kiiltävän musta tukka, joka raskaan seppeleen muotoisena peitti pään ja muodosti Selman vastakohdan pensarmaisille, harmaille silmikärvöillensä. Nämät näyttivät harmailta kiviholveilta jonkun syvän luolan päällä, jonka sisästä loisti omituinen, kummallinen ja terävä valo, joka tuli kahdesta pienestä, ruunista silmästä. Ylähuulella oli jotenkin nähtävä — varjo.

"Mitä vapauksia hän rupee nauttimaan, mamselli kelvoton", virkkoi rouva Saurio äänellä, joka oli myrskyn enteen kaltainen. "Mistä se tulee, ett'ei hän istu kotona ja tee työtä? Kuka on antanut hänelle luvan lentää pitkin katuja? Jos tekisin oikein, niin hän nyt saisi rangaistuksen kaikesta pahastansa, ja sen minä sanon: jos vielä kerran tapahtuu, että hän uskaltaa pistää nenänsä portista ulos minun luvattani, niin saa hän minun kanssani tekemistä, saa niin, ett'ei hän koskaan sitä unohda."

Viimeiset sanat kiljui rouva Saurio esille. Hänen kasvonsa olivat muuttuneet tulipunaisiksi ja hänen harmaat silmäkulmansa olivat rypistyneet hirmuisien näköisiksi. Näytti todellakin siltä, kuin hän olisi aikonut oikein kelpo lailla rangaista nuorta tyttöä.

Selma katseli sangen rohkeasti mummoa, heittäyi sitten sohvalle ja huudahti suurimman kärsimättömyyden äänellä:

"Vai niin, joko nyt taasen pannaan iljettävä kohta toimeen. Onpa varsin hirveätä, että mummo aina toruu ja huutaa, niin että koto tulee kärsimättömimmäksi paikaksi koko maailmassa. Tietäähän mummo, ett'en minä taida kärsiä näitä raakoja kohtauksia, että ne kiusaavat minua, että ne tekevät minun ilkeäksi, että minä tulen sairaaksi."

"Selma, Selma", varoitti eukko, mutta ihan toisella äänellä, joka kuului paljoa lempeämmältä: "sopiiko tuommoinen puhe..."

"Ei, mutta, kuka sen minulle on opettanut, jos ei mummo, joka ei koskaan taida puhua minulle torumatta ja sen kautta aina häiritsee iloni. Enhän minä milloinkaan saa iloita pienimmällekään asialle, jos ei aina joku tora tule rauhaa rikkomaan. Nyt esim. tulini niin iloisena kotiin, ja heti piti mummon häiritsemän tyytyväisen mieleni. Jumala tietää koska se nyt taasen palajaa."

Selma painoi päänsä eräisen sohvan tyynyyn.

Rouva Saurio oli saanut näön, joka erinomaisesti muistutti sitä, joka oli saanut oikein aimo nuhteita.

"Kas niin, kas niin, sydänpäpyseni", änkytti eukko ja meni nuoren tytön luo. "Älä nyt itke: kyllähän sinä tiedät, ett'ei mummon puheet niin vaarallisia ole. Katso nyt koreesti ylös ja sano minulle mille sinä iloitsit."

"Sen olen unohtanut; mummon saarnaamiset ovat kadottaneet sen muistonkin."

Selma kätki päänsä vielä syvempään tyynyyn ja rouva Saurio näytti levottomalta. Hän silitti tytön vaaleita, kiiltäviä kiharoita, nimitti häntä kaikenlaisilla hempeenimillä, ja lupasi vihdoin Selmalle kaikkea mitä hän tahtoi, jos hän nyt vaan tahtoi katsoa vanhaan mummoonsa.

Selma oli liikkumaton, siksi kuin eukko vakuutti, että hän saisi minkä huvin hän vaan tahtoi, jos hän vaan taasen tulisi iloiseksi; nyt nosti Selma päätänsä sanoen:

"Muistakaa mummo, että olette luvannut minulle kaikkea mitä vaan haluan."

"Tottakai, kulta lintuseni, kun vaan hymyilet ja olet kiltti. Tiedäthän, että mummo aina täyttää lupauksensa."

"Joskus, niin; mutt'ei aina", arveli Selma nyreän näköisenä.

"Tyttö, mitä sinä uskallat sanoa", huusi rouva Saurio ja suuttui taasen tulipunaiseksi.

"Enkö ollut oikeassa sanoessani, että kun vaan avaan suuni, suuttuu mummo heti. Onpa paras, että olen vaiti enkä milloinkaan puhu, ett'ei mummo peloita minua kuoliaaksi. Oi, kuin olen onneton."

Taasen kätettiin nuot suloiset kasvot tyynyyn, ja rouva Sauriolla oli täysi tekeminen saada Selman nostamaan niitä vielä kerran ylös. Hän lupasi hänelle kaikkea, hän taputti ja hyväili häntä, ja kun ei mikään muu auttanut lepyttämään pikku yks'päistä, lupasi mummo panna toimeen tanssiaisit huvilassansa. Rouva Saurio tiesi kokemuksesta, että, kun kaikki muut rauhan ehdoitukset olivat turhat, ei Selma milloinkaan jäänyt kylmäksi kun tanssiaisit luvattiin hänelle. Niinpä nytkin, sillä hän nousi äkkiä ylös huudahtaen:

"Jos mummo panee toimeen tanssiaiset Hakoisella, ja sallii minun kutsua niihin keitä vaan tahdon, niin minä lupaan unohtaa mielipahani ja taasen tulla iloiseksi; mutta sitten pitää mummonkin luvata, ettei mummo moneen, moneen viikkoon toru minua, sillä mummo peloittaa minua niin huutamisellansa, että minä varmaankin joskus vielä saan halpauksen peljästyksestä. Niin, minä kuolen ihan varmaan, jos ei mummo tule kiltiksi minulle."

Nyt huomasi rouva Sauriokin, että hän oli ollut kovin kova lapsiparalle, ja että hän ehkä peloitti Selmaa liiaksi, koska hän pelkäsi saavansa halpauksen peljästyksestä. Niin, olipa selvää kuin päivää, että hänen täytyi ruveta lempeämmäksi ja ruveta kohtelemaan Selmaa sävyisemmin. Olisihan varsin Jumalan nähtävää, jos hän peloittaisi hengettömäksi ainoan olennon, jota hän rakasti. Se ei saanut tapahtua. Hän tahtoi koettaa mieltänsä malttaa.

Mummon ajatellessa kaikkea tätä, kertoi Selma, että kahdeksan ylioppilas-laulajaa oli saapunut kaupunkiin, että hän oli tullut kovin iloiseksi tuosta uutisesta, mutta että hänestä nyt oli aivan samaa, jos ne olivat X:ssä, taikka ei. Hän tiesi kyllä, ett'ei hän saanut laulajaisissa käydä. Kaikki muut tytöt menisivät sinne, mutt'ei hän y.m.

Rouva Saurio riensi vakuuttamaan hänelle, että hän pääsisi jok'-ainoan-ainoalle, ja että hän saisi huvitella niin paljon kuin hän tahtoi, kun ei hän vaan peljännyt mummoa niin hirveästi.

Rauha tehtiin, ja Selma oli niinkuin ennenkin tullut voittajaksi ja saanut toivonsa täytetyiksi. Hän oli saanut luvan käydä laulajaisissa, panna toimeen tanssiaiset ja olla serkkujensa luona niin paljon kuin hän tahtoi. Sepä häntä tätä nykyä paraiten miellyttikin. Sitä paitsi oli mummo luvannut hänelle uuden hameen ja kauniin hatun. Selma oli siis varsin tyytyväinen voittoonsa ja oli pelkkänä sydämmellisyytenä eukkoa kohtaan, lauloi ja hyppi tuon kovan rouvan ympärillä niinkuin pieni, suloinen kesälintu.

* * * * *

Tulonsa jälkeisenä päivänä antoivat laulajat ensimmäiset laulajaisensa.

Tuhansien koetuksien uhaksi ei Selma eivätkä Luodon tytöt olleet saaneet nähdä ketäkään seitsemästä vieraasta nuorukaisesta, ennen heidän julkista ilmestymistänsä.

Ensimmäiset laulajaiset olivat jo pidetyt, ja työtöillä ynnä tämän hyvän kaupungin laulua rakastavalla yleisöllä oli ollut nautinto saada kuulla ylioppilas-laulua, sekä, samalla kun laulu hurmasi heitä, huomata miltä laulajat näyttivät.

Laulajaisten loputtua kutsuttiin kaikki kahdeksan Luodolle. Mielet olivat erinomaisen vilkkaat. Laulua ja tanssia kello 2;teen yöllä ja sitten kaunis serenaadi talon tyttärelle.

Oli varsin mahdotonta olla onnellisempi kuin nämät kolme serkkua.

Selma oli jäänyt Eelin ja Emman luo serenaadin tähden.

Tätä äärettömän hauskaa päivää seurasi aamu ja nyt piti tyttöjen toisillensa ilmoittaman mieliänsä.

"No, Selma", virkkoi Emma, mielihyvällä silittäen kauniita, ruunia kiharoitansa, "mitä sinä Leinosta tuumaat? Minä puolestani pidin hänestä enemmän; hänellä oli niin hienot kasvopiirteet ja niin kauniit hiukset, sitä paitsi oli hän erinomaisen soma ja kohtelias. Hän tanssi minun kanssani valssia kolme kertaa; huomasiitko sitä?"

"Mitäpä sinä sanotkaan", huudahti Selma, "sanotko sinä todella, että Leino oli kaunis, kun Vainio oli hänen vieressänsä. Oletteko milloinkaan nähneet niin erinomaisen kauniita kasvoja kuin hänen? Minä tunnustan rehellisesti, ett'en minä tiedä, miltä toiset näyttivät; niin hänen muotonsa minuun vaikutti."

"Erinomaiset kauniit kasvot", tokasi Eeli silittäen kauluksensa poimuja; "Selma pitää aina huolen siitä, ett'ei hän vaan sano liian vähää. Tosin hän näyttää jotenkin sievältä, en sitä kielläkään; mutta hän on varmaankin itserakas. Minä pidän aina Väinön kaikin puolin muita etevämpänä. Muuten sanon teille, että he kaikki tyyni minun mielestäni olivat sieviä ja somia poikia, enkä minä ymmärrä, miksi Selma innostuu Vainion kauneudesta ja Emma ihastuu Leinon hempeydestä."

"Ehkä he olivat kaikki yhtä kauniita?" keskeytti Selma. "Tahdotko väittää, että saattaa löytyä kahdeksan niin kaunista ylioppilasta, kuin Vainio? Älähän vielä, lempiseni, eipäs luonto niin paljon kauneutta ja'a. Sitä paitsi en minä ollut ainoa, jonka mielestä hän oli erinomaisen kaunis, vaan kaikki muutkin tytöt arvelivat samaten, ja vieläpä tantti H:kin, tuo vanha ihminen, virkkoi sisällisellä varmuudella, että Vainiolla oli 'charmantti' muoto. Ah, herra Jumala, jos minun sulhaseni olisi semmoinen, muuttuisin minä enkeliksi häntä kohtaan pelkästä hyvydestä, jolle kokisin häntä mielitellä."

"Sitä minä suuresti epäilen", arveli Emma, "eipä ole niinkään helppoa muuttaa itseänsä muuksi, mutta rientäkää nyt tytöt, että ehdimme alas suurukselle tekemään 'les honneurs', vieraillemme."

"Leinolle, aivoit sanoa", keskeytti Eeli; "olihan oikein kauheata kuinka hän eilen liehi ja armasteli sinua, ja sinä sitten, sinä kiekailit niin, ett'en minä uskaltanut katsoakaan sinua. Selmasta en tahdo puhuaakaan, sillä hän ei kuullut eikä nähnyt muuta kuin Vainiota; ja jos ei Antti tänään ole kuollut mustasukkaisuudesta, niin ei hänen rakkaudestansa ole minnekään."

"Älä puhu Antista", huudahti Selma, "uskallanhan minä pitää nuorta ylioppilasta kauniina ja hauskana, sen olematta vaarallista; muuten et sinä itse ollut meitä parempi; sinä te'it mitä tehdä sopi miellyttääksesi Väinöä, ja K:n tytön, kokivat parain voimin tehdä itsiänsä T:lle ja N:lle mieliksi. Minun mielestäni X:n tytöt osoittivat kaunista mieltymistä vieraille oppineesta kaupungista, ja siinä he tekivätkin oikein, sillä se osoittaa rakkautta sivistykseen ja valoon."

Nyt purskahtivat Emma ja Eeli heleästi nauramaan, johon Selmakin yhtyi.

He olivat nyt pukeissa ja lähtivät alas suurukselle, joka tuli melkein yhtä vilkkaaksi, kuin edellinen ilta oli ollut. Väinö rohkeni ehdottaa, että ihan keskellä aamupäivää otettaisiin muutama kierros, ja niinpä saatiin pari valssia ruv'an päälle.

Koko viikon viipyivät laulajat X:ssä, jossa he antoivat kolme laulajaista ja kutsuttiin yhtä moniin tanssiaisiiin. Vihdoin täytyi heidän matkustaa eteenpäin.

Sepä oli vaikea hetki näille nuorille impyeille, jotka olivat olleet ilmitulessa iloisten hilpeiden nuorukaisten tähden. Laiva poistui rannasta, ja siinä seisoivat sievät tytöt muun kansan keskellä, joka oli tullut hyväilytyä laulajia saattamaan, ja heiluttivat nenäliinojansa.

Selman ja Emmen silmissä kiilsivät kyynelitä, ja meidän täytyy todenmukaisesti tunnustaa, että nämät kahdeksan nuorukaista kaipauksen tunteella näkivät laivan yhä poistuvan X:stä, jossa heillä oli ollut niin monta iloista hetkeä. Heidänkin sydämiensä tykkivät tavallista taajammin.

Kukapa heistä edeltäpäin taisi päättää, jos ne tunteet, joita he olivat saaneet, katoisivat taikka pysyisivät?

Kun höyrylaiva oli kadonnut niiden silmistä, jotka seisoivat rannalla ja joiden katseet seurasivat sitä, palasi kukin taasen kotiinsa, ja meidän nuoret impyemme lohdutuivat pikaisen jälleen-näkemisen toivolla, ja että he vielä kerran saisivat nauttia muutamia yhtä iloisia hetkiä kuin kuluneetkin olivat olleet.

Emma ja Selma olivat kuitenkin surullisempia, kuin olisi sopinut. Jälkimmäisellä oli itkusta punaiset silmät ja torui sulhastansa kelpo lailla siitä, kun hän teki Selmasta pilkkaa, sanoen hänen surevan ylioppilaita. Emma oikein suuttui Eelille, kun uskalsi väittää, ett'ei Emma surrut laulajien vaan Leinon poismenoa.

Seuraavina viikkoina tutkivat tytöt muiden maalaiskaupunkien sanomalehtiä, saadaksensa nähdä laulajien menestystä sielläkin.

Emma ihmetteli, jos Leino olisi muille tytöille yhtä kohtelias kuin hän oli ollut hänelle; jos hyvästi jättäesssänsä heitä sanoisi heille saman kuin hänellekin, ja kun Eeli ja Selma kysyivät mitä hän oli sanonut, eipä Emma sitä selittänytkään, vaan juoksi punehtuen pois.

Selma vaan puhui Vainion kauneudesta ja hemeästä käytöksestä. Hän ei tosin ollut mitään sanonut, joka olisi saanut Selman ajattelemaan, että hän piti häntä viehättävimpänä, mutta Selma luuli sen tulevan siitä, että hän oli kihloissa ja vielä päälliseksi papin kanssa; mutta kyllä Selma kuitenkin olisi taitanut elää ja kuolla siinä luulossa, että hän Vainion silmissä oli X:n kauniin tyttö. Kun Selma lisäksi muistutteli kuinka paljon Vainio oli hänen kanssansa tanssinut, oli hän ihan varma siitä, että Vainio olisi sanonut hänelle tuhansia yhtä muistettavia sanoja, kun Leino oli Emmalle sanonut, mutta nyt — nyt oli hän liiaksi oikeamielinen sitä tekemään. Vainio unohtaisi hänen jonkun kauniin lemmen tähden, joka ei — ollut kihloissa.

Näin ajattellessansa huokasi Selma ja piti sulhasensa kovin ikävänä, eikä taitanut käsittää kuinka hän milloinkaan oli saattanut rakastua häneen.

Antti Varhe parka; hän oli niinkuin käärme muurahaispesässä.

Selma oli oikullinen ja vaihteleva. Antti ei saattanut olla hänelle mieliksi; kaikki mitä hän sanoi taikka teki suututti häntä. Antin sopi sanoa että hänen onnensa aurinko oli laskenut samassa hetkessä, kun ylioppilaat tulivat X:ään. Ennen sitä tärkeätä tapausta oli Selma tosin ollut epävakaisen luontoinen, mutta myös viehättävä ja ystävällinen aina välillä; nyt, nyt oli hän pieni kiusan henki, jonka suurin ilo oli

Antti parkaa kiusata.

Nimikirkkoherra toivoi sydämensä pohjasta, että ylioppilaat olisivat olleet siellä missä ei enään hakopuutakaan kasva, eikä saanut sopivissa tiloissa oltua osoittamatta suuttumustansa siitä, että viisaat ja järjelliset ihmiset taisivat olla niin päästensä paletuneita, että nostivat semmoista touhua muutamien seikkailuhallustusten poikanulkkien tähden, jotka kulkivat pitkin maata ja valtakuntaa laulamassa.

Meidän pastorimme mielestä ei se ensinkään sopinut siihen kunniakseen, jota ylioppilaitten piti tuntemaan itseänsä ja yliopistoa kohtaan y.m.

Kun pastori jutteli näin, tuli Selma aina ilmituleen, ja silloin seurasi aina kaikkea muuta kuin miellyttävä kohtaaminen heidän kesken.

* * * * *

Neljä viikkoa oli kulunut siitä, kun laulajat olivat jättäneet X:n, kun tuo iloinen uutinen levisi, että he taasen olivat sinne saapuneet viipymään muutaman päivän ja antamaan yhden laulajaiset.

Luodolla nousi taasen ilo ja riemu, Väinön piti nytkin kolmen kumppaninsa kanssa asuman siellä, ja Selma päätti, että niiden tanssiaisten, joita hänelle oli luvattu, piti oleman loppujuhlanäyttämönä ylioppilaitten ollessa X:ssä.

Me jätämme kertomisen laulajaisista ja niistä serenaadeista, jotka nytkin tulivat tyttöjemme osaksi, ja sanomme vaan, että laulajat lauloivat itsensä sekä nuorten että vanhojen sydämiin. Jos siihen lisäämme, että nämät kahdeksan nuorukaista olivat erinomaisen siivoja ja somia, niin että he tekivät kunniata koko ylioppilaskunnalle, niin oli luonnollista, että heitä hyväiltiin ja mieliteltiin.

Jos heidän ihailijoistansa tytöt olivat etevimmät, niin ei se ihmettä ollut. Naisethan aina ovat hurmastuneet ylioppilaihin.

No niin, meidän Helsinkiläisiämme oli koko heidän lauluretkellensä kohdeltu erinomaisen hyväntahtoisesti, jokaisella tavalla oli koetettu tehdä heidän oloonsa miellyttäväksi niillä seuduilla, joissa he olivat. Olihan sitten luonnollista, ett'ei X. tahtonut olla muita huonompi. Mutta jättäkäämme tämä.

Juuri päivää ennen, kun heidän toisen kerran piti lähtemän pois X:stä, oli rouva Saurion tanssijaiset pidettävät.

Tämä juhlallisuus oli maksanut Selmalle monta kuumaa hetkeä. Hänen sulhasensa oli mitä innokkaimmin sotinut sitä vastaan ja kokenut, niin paljon kuin suinkin mahdollista oli, saada rouva Sauriota puolelleen. Hän oli koettanut selittää eukolle, että se näytti naurettavalta, ett'ei se sopinut, ja että olisi sopivampaa jos ne pidettäisiin Selman kuuluttajaispäivänä; nyt olisi varsin hassua tanssia keskellä kuumaa kesää, y.m.

Saurio eukko huomasi tosin pastorin puheet viisaiksi ja järjellisiksi ja hän koki Selmallekin antaa tämän mielen asiasta, mutta se oli varsin turha koe. Selma rupesi heti itkemään ja voivottamaan siitä, ett'ei hän milloinkaan saanut mitä hän halusi, ett'ei mummo koskaan täyttänyt lupauksiansa ja ett'ei hän suonut Selmalle mitäkään iloa, y.m.

Rouva Saurio oli tosin päättänyt, ett'ei hän antaisi Selman kyynelien ja pyytämisten vaikuttaa mitään, mutta jo hänen ensimmäiset kyynelensä saivat eukon tekemään takaperon, ja Selma sai perästäkin lupauksen tanssijaisista. Sillä ei kuitenkaan vielä kaikki voitettu, Selman piti sitten vielä kestää eri taistelun sulhasensa kanssa, joka, saatuansa tietää, että mummo oli peruuttanut hänelle antamansa lupauksen, vakuutti, ett'ei *hän* ainakaan tulisi tuon hulluun toimitukseen, vaan saisi Selma silloin tyytyä ylioppilaihin.

"Halusta saat olla tulematta", vastasi Selma tulipunaisena kiukusta; "sinun ilkainen muotosi, Antti kulta, häiritsisi vaan minun iloani ja saisi minun pahalle tuulelle. Tähän aikaan on sinun iloasi näyttää ikävältä, puhua ikäviä asioita, ja olla ikävä päälaesta kantapäähän saakka. — Jos sinä kosiessasi semmoisia puolia olisit näyttänyt, enpä olisi sinun morsiammeksesi ruvennutkaan. Jos vielä sanot ainoankin pahan sanan minun tanssiaisistani ja ylioppilaista, niin ei meistä tule ystäviä enään milloinkaan."

Kevennettyänsä sydäntänsä tällä tavalla, juoksi Selma pois, jättäen nuoren pastorin omin päinsä miettimään jos hän tulisi tanssiin vai ei.

* * * * *

Vihdoinkin kaikkien riitaisuuksien uhaksi lähenei tanssipäivä.

Rouva Saurion huvila loisti kaikessa komeudessa, jota taide, rikkaus ja luonto taisi saada aikaan.

Etevimpanä niistä aarteista jotka sitä kaunistivat, loisti kuitenkin Selma.

Katselkaamme hetkisen tuota hienoa, hoikkaa, täyttä ja kaikin puolin moittimatonta vartaloa. Tuuheat kullankellertävät kiharat ympäröivät niin kauniita kasvoja, että niitä huviksensa katseli. Suuret, kirkkaat, tumman ruunit silmät sielullisella ja lämpeällä katsannollansa olivat omituisena vastakohtana vaaleille hiuksille, ja näyttivät todellakin vaarallisilta sille joka oli niin rohkea, että hän uskalsi niihin katsoa. Ei vaara suinkaan vähentynyt, jos näki hänen pienen suunsa täytöisine purppurahuulinen, joiden välistä hohtivat ihmeen valkoiset hampaat. Hän todellakin ansaitsi "X:n ruusun" nimen, joksi häntä yleisesti sanottiin. Selma oli juuri lopettanut tarkastusmatkansa huoneissa ja pysähtynyt erään kuvastimen eteen, katsomaan jos tuo sininen hame todellakin "vaatetti häntä", kun viereisestä salista kuului askelien ääntä.

Nyt tuo siunattu Antti jo taasen on täällä, ajatteli Selma ja kasvoissansa saattoi helposti nähdä jotakin, joka ei juuri osoittanut erin suurta rakkautta sulhasta kohtaan. Se ihminen, jatkoi hän ajatuksiansa, tulee aina ennenkuin hänen pitäisi. Mummo ei vielä ole pukeissa eikä Luodonkaan työt vielä ole tulleet. Nytpä on hauska alku olla ikävässä "tete-a-tete'ssä" hänen kanssansa. Eikö koskaan saa nauttia mitään iloa häiriintymättä.

Näin filosofillisesti ajatellen kääntyi hän oveen päin, mennäksensä aikaista vierastansa vastaan, mutta pysähtyi äkkiä, sillä kynnyksellä ei seisonutkaan sulhanen, vaan nuori mies ylioppilaan lakki kädesssä.

Lämpeä purppura-pilvi levisi kaulaan ja kasvoille. Selman muoto osoitti samalla iloa ja hämiä. Ennenkuin kerromme lyhyttä kohtausta, joka nyt seurasi, tahdomme muutamilla piirteillä kertoa nuorukaisen muoto; se todellakin ansaitsi kuvaamista, vaikka jo ennestään tiedämme, että kuvamme tulee sangen vaillinaiseksi.

Hän oli korkeavartaloinen, kuin "Suomen korvessa kasvanut kuusi", leveäharteinen, täysirintainen ja hoikkavyöteinen. — Hän piti päätänsä omituisella itsevaltaisella tavalla pystyssä, ja se oli niin hyvin muodostunut, että katsoja heti tuli siihen päätökseen, että tuo korkea, täysi ja leveä otsa oli temppele, jossa piili nero; tätä vakuutusta lisäsivät vielä hänen kirkkaat siniset silmänsä, joissa, vaikka ne olivat pienukentäiset hohti omituinen loisto ja syvä sielullisuus. Nenä oli suora ja hieno, suulla, jota varjostivat vaaleat viikset, oli harvinaisen täydellinen muoto ja mitä kauniimmat, valkoiset hampaat. Koko tässä muodossa oli jotakin suoraa, eloisa ja se sai katsojan aavistamaan, että sielukin mahtoi olla tämän soman pinnan kaltainen. Kun hänen kerran oli nähnyt oli häntä vaikea unohtaa.

Selma parka, tuo vieras, joka nyt seisoi edessäsi oli vaarallinen, emmekä me puolestamme ihmettele, että veri nousi kasvoihisi. Tuo nuori ylioppilas olikin semmoinen, että hän vaikutti kahdeksantoista vuotiseen tyttöön, ja varmaankin raskautti hänen omaatuntoansa se, että hän oli häirinnyt monen tytön rauhan.

"Hyvä neiti Saurio", virkkoi tämä nuori "liber studiosus" puhtaalla ja sointuisalla äänellä, "minä rukoilen teiltä anteeksi, kun tulimme näin aikaisin; mutta syy ei ole meidän vaan neiti Luotojen; he tahtoivat tulla puolta tuntia ennen kuin muut vieraat, ja sentähden ovat Leino, minä ja Väinö myöskin täällä."

"Emmekö olleet kilttiä", huudahti Emma, joka tulla keikutteli huoneesen samassa kuin Selma ojensi Arvo Vainiolle kätensä, "me tahdoimme vähän puhua sinun kanssasi ennen muiden tuloa. No, Selma, ulos ottamaan Eeliä, Väinöä ja herra Leinoa vastaan."

Selma oli varsin pyörällä. Veri hehkui niin lämpeästi poskella, kun hän riensi saliin tervehtimään Eeliä ja hänen seurassansa tulleita ylioppilaita. Hän sanoi, Herra tiesi mitä, mutta ei se kumminkaan seurasääntöjen mukaan ollut. Hän pyysi heidän astumaan salonkiin, jonne Vainio oli jäänyt. Muutaman minutin kuluttua oli hän taasen voittanut liiketuksensa, niin että hän taisi puhua ja pakista, niinkuin muutkin.

Kun Saurio eukko määrättyllä ajalla ja varustettuna ihka uudella myssyllä ja silkkihameella astui huoneesen, löysi hän siellä kolme tyttöä rattoisasti nauraen ja leikkiä lasketellen lauluseuran kolmen jäsenen kanssa.

Kohteliaisuus, jolla viimeksi mainitut tervehtivät tätä kunnianarvoista mummoa, ja kaikki ne korupuheet, joita he sanoivat hänelle, saivat eukon niin erinomaisen hyvälle tuulelle, että hän itseksensä ajatteli, että hän olisi tehnyt erinomaisen pahasti, ell'ei hän olisi antanut Selman juuri nyt pitää tanssiaisiansa.

Sulhas-mies tuli kaikista viimeiseksi. Häntä Selma tervehtikin niin häthätää, kuin suinkin.

Hän oli jo pyydetty kaikkiin tanssiin eikä hänellä ollut muuta kuin yksi ainoa "franseesi" annettavaa kihlatullensa.

Kun hän nuhteli häntä siitä äkästy Selma, ja selitti, ett'ei hän tietänyt hänen tulevankan sittenkuin hän kerran oli luvannut jäädä pois j.n.e.

Kävelyoloneesi oli loppunut ja nyt soitettiin valssia.

Selma ja Vainio alkoivat tanssin.

Koko elämässsä ei Selma ollut itseänsä niin onnelliseksi tuntenut. Hänen mielestensä ei kukaan koko maailman piirissä tanssinut niin hyvin kuin Vainio, ja hän toivoi sydämessänsä, että hän nyt saisi tanssia suoraa päätä taivaasen.

Antti, kihlaus ja häät olivat unohdetut; niin koko maailmaa ei tämä nuori tyttö muistanut. Hän ei tietänyt muuta, kuin tämän hetken ja tämän valssin. Pelkäämme suuresti että sama onnellisuuden hurmaus, joka oli Selmaan tarttunut, oli saanut Arvonkin valtaansa; hänen kaunis ja suora muotonsa osoitti kuitenkin tavallista suurempaa iloa ja lämpeyttä.

Valssilla, olkoonpa kuinka ihastuttava ja hurmaava tahansa, on kuitenkin loppunsa. Se taivas, jossa tanssijat olivat olleet, lakkaa olemasta kun soiton sävelet loppuvat, ja he muutetaan yht'äkkiä todellisuuteen. Niinpä nytkin.

Soitto oli vai'ennut, valssi ja taivaanretki loppunut, ja Arvo vei Selman salista.

"Kuinka tämä valssi oli lyhyt!" virkkoi hän.

"Niin, siltä se tuntui", tuumi Selma huo'ahtaen.

"Niin on kaiken maailman riemun kanssa, se katoa äkkiä", lausui Arvo, "ja sentähden täytyy meidän nauttia hetken onnea, niin paljon kuin saatamme, sillä jo seuraavana hetkenä on se meidät jättänyt. Neiti on luvannut minulle kolmannen valssin?" liitti hän.

"Niin olen, ell'ette tahdo sitä luopua ... luopua..." Selma ei tahtonut saada tuota sanaa suustansa.

"Kenelle?" kysyi Arvo katsoen häneen.

"Sulhaselleni", kuiskasi hän, ja hänen mielestensä poltti tämä sana huuliansa.

Hän ei varmaankaan olisi tätä ehdoitusta tehnyt, ell'ei hän olisi nähnyt Antin kolkosti katselevan häntä. Tätä nähdessänsä nuhteli joku sisällinen ääni häntä siitä suuresta riemusta, jota hän oli tuntenut. Rauhoittaaksensa omaatuntoansa, päätti hän pyytää Arvon luopumaan kolmatta valssia Antille. Hän mielestensä nyt teki niin suuren uhrauksen, että hän olisi pyhimysloiston ansainnut.

"Älkää pyytäkökään minun hänelle luopumaan ainoatakaan kierrosta niistä tansseista, joita te olette minulle luvannut", vastasi Arvo hymyillen. "Ei se olisi liikaa vaatimusta. Hänellä on kuitenkin niin monta etua, joita minä häneltä kadehdin, enkä minä tänä iltana luovu ainoastakaan niistä joita minun osalleni on tullut. Hän saa omistaa teidän koko ikänsä, kun minulla vaan on muutama hetki lainana, jonka jälkeen minä matkustan kauvas pois, muassani vaan muisto katoavasta onnestani."

"Oh, herra Vainio unohtaa pian tämän matkan ja ne henkilöt, joita sillä olette tavanneet, jahka tulette Helsinkiin", arveli Selma, joka sydämessänsä oli kiitollinen Arvolle, kun ei hän luopunut tanssia Antille.

"Jos tahtoisinkin unohtaa tämän osan, niin en sitä taitaisi", vakuutti Arvo ja loi Selmaan katseen, joka todellakin todisti hänen sanojensa totuutta; "ja jos saattaisinkin unohtaa kaiken ilon, jota olen nauttinut, niin en milloinkaan saattaisi unohtaa..."

Arvo lopetti äkkiä.

"Mitä?" kysyi Selma ja katsoi häneen.

"Tätä valssia", kuiskasi Arvo.

Selman sydän rupesi hirmuisesti sykkimään, hän ei saanut sanaa suustansa. Hänen onneksensa tuli mummo sinne ja kysyi, kuinka hänen lemmittynsä voi; hän oli niin punanen, että eukko pelkäsi hänen rupeevan yskimään verta tuon äkinäisen tanssin jälkeen.

* * * * *

Tanssit olivat loppuneet; kynttilät olivat jo sammutetut juhlahuoneissa; mutta Selman kamarissa ne vielä paloivat ja siellä tapaammekin kolme serkkua.

Emma oli istunut eräasen keinustuoliin, jota hän liikutti levottoman vilkkaasti, joka toimi osoitti, ett'ei tanssi ollut hänen kaikkia voimiansa vienyt. Selma oli pitkänensä täydessä tanssipuvussa vuoteellansa ja Eeli kymäryksissä eräässä sohvan kulmassa.

"Niin, niin, nyt se ilo on loppunut", huokasi Eeli. "Kello viisi he lähtevät. Kuinka nuo laivatkin kulkevat kummallisilla ajoilla; jos se nytkin lähtisi edes kello kahdeksan, niin..."

"Olisi päässyt heitä saattamaan", keskeytti Emma, "Niin, sinä olet oikeassa. Laivojen katteinit ovat inhoittavia. Ush, kuinka kiusallisen ikävältä nyt tuntuu, ja kuinka meidän nuoret herramme nyt ovat meistä arvottomia. — Minä puolestani en saata niitä kärsiäkään. Ah, jokapa pääsisi Helsinkiin näkemään tuota kaunista Nikolainkirkkoa, yliopistoa, Kaisaniemeä ja kaikkia muita katsottavia, joita siellä on niin paljon."

"No, eihän nain suvella olisi mahdoton päästä sinne", sanoi Eeli hymyillen, "ja koska sinä ainoasti tahdot nähdä Helsingin erinomaisuuksia, niin käy papan kimppuun."

"Vaiti Eeli, sinä et ole rahtuakaan minua parempi, eikä sinun tarvitse minusta tehdä pilkkaa", sanoi Emma vähän tulisena. "Sinusta on kyllä hirvittävän ikävää, ett'ei Väinö jäänyt ja..."

"Sinä, sinä ajattelet vaan Leinoa", keskeytti Eeli häntä. "No Selma, kuka sinun ajatuksiasi paraiten sitoo?"

"Sulhanen, tietysti", vakuutti Emma.

"Enkö minä tietänyt, että teidän piti tuleman pahoiksi", puhkesi Selma sanomaan. "Ikäänkuin en minä olisi kylliksi onneton jo muutenkin, vaan teidän pitää vielä lisäksi ilkkua. Oi, nyt on hirveän ikävää elää, olla kihloissa ja että..."

"Laulajat ovat lähteneet pois", täytti Eeli ja rupesi nauramaan. "Tunnusta, että me kaikin olemme kovin hupsuja, kun suoraan suremme, että ylioppilaat ovat lähteneet X:stä. Mutta mitähän tuossa juuri on surtavaa. Meillä on ollut erinomaisen hauskaa, olemme tulleet tutuksi seitsemän sievän ja kunnan nuorukaisen kanssa, Väinöä lukematta, jonka tunsimme jo ennen, ja meillä on aina jäljellä muisto siitä lyhyestä ja hauskaasta ajasta, joka on kulunut. Ja nyt, tytöt, pois kaikki surulliset ajatukset! Menkäämme levolle!"

"Maatako?" sanoi Emma nostaen hartioitansa, "sinä olet onnellinen sinä, joka aina saat maattua. Minä puolestani..."

"Pian kuluu elon hetket" j.n.e. lauloivat muutamat kauniit, puhtaat ja raikkaat äänet tyttöjen akkunan alla, ja kolme impeämme töytäsi ylös sytyttämään kaikki kynttilät, jotka saivat käsiinsä ja kuultelivat sitten hitaasti ja sykkivin sydämin kaunista serenaadia.

Kun viimeiset sävelet olivat haihtuneet, istuivat tytöt vajajen katsellen toisiansa. Eeli ensin rikkoi äänettömyyden:

"Väinön ääni kuuluu oikein ihmeellisen hyvältä neliäänisessä laulussa", sanoi hän. "Milloinkahan hän nyt taasen tulee X:ään." Nyt huokasi Eelikin.

"X:ään", toisti Emma; "älä luule sen niin liian pian tapahtuvan; mutta tiedättekö tytöt, mitä juuri tänä hetkenä päätämme? — Lähdetään ensi vuonna toukokuussa Helsinkiin. Jos suostutte tuumaani, niin pannaan kättä päälle, että sen pitää tapahtuman."

"Tässä käteni", sanoi Eeli ojentaen sen sisarellensa.

Selma heittäyi sohvalle, jossa hän istui pureksien kynsiänsä.

"No Selma, sinä olet vaiti", virkkoi Emma, kääntyen hänen puoleensa.

"Siksi, ett'en minä taida mitään lupausta antaa. Toukokuussahan jo olen naituna, eikä Antti suinkaan tahdo Helsinkiin mennä."

"Siinä tapauksessa, Selmaseni", sanoi Eeli, "on ylioppilaitten käynti X:ssä tärkeä ja muistettava tapaus elämässäsi, josta sinä alat lukea uutta ajanlukua. Sen nimeksi tulee: *ennen ja jälkeen laulajien tuloa X:ään*. Hyvää yötä, nyt minä menen levolle."

Puolen tuntia tämän jälkeen oli tyttöjen huone pimeänä.

Eeli nukkui ja oli kuulevanansa Väinön vienon ja kauniin tenorin laulavan: "Hiljaa, hän nukkuu jo"; Emma ei saanut unta silmiinsä; hän muisteli kaikkia mitä Onni Leino oli sanonut hänelle, ja kaikkia niitä merkityksellisiä katseita, jotka olivat sanoja seuranneet. Selma taas tanssi unissansa Arvon kanssa.

* * * * *

Vuotta myöhemmin.

Kirje Selma Sauriolta Emma Luodolle.

Helsingissä, 10 p. toukok. 18—

Rakas armas Emma kultaiseni! Nyt olen minä siis Helsingissä, jonne kaikin viime vuonna niin toivoimme; mutta varsin toissa suhteissa, kuin silloin ajattelimme.

Silloin sinä ja Eeli te'itte ehdoituksen matkustaa tänne, ja minä ajattelin ihan surullisena, ett'ei se onni milloinkaan minun osakseni tulisi.

Niinpä niinkin, tuossa olisi ainetta koko joukkoon kauniita ajatuksia, jos minulla olisi luonnetta harjoitella niitä; mutta sinä tiedät, ett'en minä lue niitä, jos niitä ilmestyy romaaneissakin, kuinka minä sitten itse rupeisin tuommoisia kirjoittamaan. Minä alan sentähden sitä, jota sinulle X:stä lähteissäni lupasin, nimittäin selittämään sinulle yhtä ja toista, josta sinulla ei ollut tietoa.

Eeli sanoi kerran, että laulajien käynti X:ssä olisi elämäni vaikuttavimpia ja merkellisimpiä tapauksia, ja hän oli oikeassa; sillä heidän kauttansa minä opin tuntemaan sydämmeni oikeat tunteet.

Luulenpa, että tämä puhe tuntuu viisaalta ja järjelliseltä. Eipä teaterissakaan olisi paremmin taidettu tätä ajatusta lausua.

Muistelen tässä juuri, että sinä usein ihmettelit, kuinka minä taisin Anttiin rakastua.

Niin, Emmaseni, nyt minä sitä itsekin ihmettelen; mutta yhtä totta kuin se on, yhtä varmaa on, että minä kerran olen rakastanut häntä, ja sentähden on parasta, että palaamme siihen aikaan, kun minä kirjoitin Antille kahdeksan, kymmenen sivuisia kirjeitä ja sain häneltä kahdenvertaisia takaisin.

Antti on, niinkuin tiedät, kaukaista sukua isäni kanssa. — Kolme vuotta sitten, — onhan oikein kauheata, kuinka minä olen vanhentunut, — minä olin silloin kuudentoista vuotias, vietin minä, niinkuin muistat, rovastinna P:n luona kesää.

Antti oli rovastin apulainen.

Jos minä tulevaisuudessa saan tyttären, ei hän milloinkaan saa olla pappilassa, jossa on apulainen; se ei ole terveellistä.

Herra Jumala, Emma kulta, kuinka minä tänäpäivänä ajattelen viisaasti.

Mutta taas takaisin K—n pappilaan. Se on kaukana kaikista naapureista, niin että tällä säätyhenkilöistä köyhällä seudulla on pian pari penikulmaa lähimmälle naapurille.

Pappilassa ei ollut muita nuoria kuin minä, apulainen ja rovastin neljäntoista vuotias tytär, jonka ajatukset ja olemus olivat kanakopissa.

Tämä teki, että apulainen ja minä päivät pitkään seurustelimme kahden. Minä tuskin koko kesänä näin muuta nuorta miestä kuin Anttia, ja juuri sentähden oli hän minusta erinomaisen viehättävä olento.

Nyt sinä naurat ja ajattelet Antin vähemmän kaunista muotoa ja vaaleanharmaata ihoa.

Kultaseni, yksinäisyys maalla ja ikävyys saavat aikaan kummallisia asioita. Niinpä esim. en minä nähnyt, että Antti oli ruma; en minä huomannut, että hän yhtämittaa oli hämillänsä, kun ei hän tietänyt minne hän sovittaisi kätensä ja jalkansa, minä en huomannut, että hänen oli äärettömän vaikeata saada suustansa niitä sanoja, joita hän aikoi sanoa j.n.e.; minä näin vaan hänen hyvän sydämmensä, joka aina oli valmis auttamaan ja lohduttamaan, jossa sitä tarvittiin. Sitä paitsi oli hän onneton, ja onnettomuus tavallisesti vaikuttaa... Kun nuori, vaalea apulainen istui ja näytti kolkolta, oli vaiti ja huokasi, silloin heräsi minun säälini, ja minä tunsin itsessäni vastustamattoman halun lohduttaa ja hauskuttaa tuota miesparkaa, etenkin kun hän aina loi surulliset katseensa minuun.

Sittenkuin hänen synkeytensä oli herättänyt minun sääliäni, rupesin minä tuntemaan jonkinlaista mieltymystä häneen, ja vihdoinkin meni asia niin loitos, että hän teki minun uskotuksensa.

Sepä tuntui joltakin; kuudentoista vuotiaana olla nuoren miehen uskottuna. Ja sittenkuin Antti oli minulle puhunut kärsimisistänsä, niin luulin minä muuttuneeni ihan toiseksi ihmiseksi, saaneeni kypsyneen järjen ja todellisen ihmisarvon.

Hän oli ensimmäinen, joka ei kohdellut minua lapsena; se häntä koroitti melkoisesti minun silmissäni.

Uskomuksen jälkeen tuli sanoja, jotka viittasivat, että minä taitaisin sovittaa hänen entiset vastuksensa y.m., jos tahtoisin antaa hänelle edes rahtusen ystävyttä.

Niinkuin tiedät, Emma, en minä milloinkaan ole ollut itara. Minä lupasinkin hänelle, en vähää, vaan koko joukon ystävyttä. Tämä oli juuri askel eteenpäin elämän polulla, jonka kautta minä itse mielestäni sain paljota suuremman arvon.

Minä, joka vielä viidentoista vuotisena mielelläni leikin nukkeni kanssa, minä olin nyt nuoren pappismiehen ystävä ja uskottu. — Minä tiesin nyt selvään, ett'en minä enään ollut lapsi, enkä minä enään ajatellut enkä uneksunut muuta, kuin niitä velvollisuuksia, joita minulla ystäväniä oli.

Tähän aikaan oli Antti minusta mitä täydellisimpiä miehiä, ja kun minä tuumin, että minulla, täysikasvaneena naisena, täytyi olla joku, jota rakastaisin; — rakastin minä Anttia.

Emma, Emma, minä näen hengessäni että sinä naurat; mutta sinä te'et väärin; sillä se ihastus Antin korkeampaan ihmisarvoon, joka silloin asui sydämissäni yhdessä säälin kanssa hänen onnettomuusiensa kohtaan ja toivon kanssa tulla hänen elämänsä lohduttavaksi ja hyväksi enkeliksi, olivat niin kauniita tunteita, ett'ei niitä sovi nauraa, vaikka ne olivat vähän lapsellisiakin.

No niin, kun minä lähdin K—n pappilasta, oli Antti sanonut, että koko hänen tulevaisuus onnensa oli minun kädessäni, ja mitä minä muuta taisin vastata, kuin luvata ruveta johtotähdeksi, joka saattaisi hänen iloon ja autuuteen. Niin me erosimme, ja minä palasin X:ään.

Tosin sinä syytit, että minä olin tullut äärettömän ikäväksi ja ylenmaalliseksi, kun taas tapasimme toisemme palattuani maalta; se ei kuitenkaan todista, että asian laita oli niin, vaan ainoasti että se sinusta näytti siltä. Kuitenkin minä luulen, että Antin halu haaveksia kuutamossa oli minuunkin tarttunut.

Vuosikauden olimme me ahkerassa kirjevaihdossa.

Antti kirjoitti kymmentä vertaa paremmin, kuin hän puhui. Kun minä sain hänen kirjeitensä, sykki sydämeni niin, että minä luulin sen olevan päässä, eikä rinnassa.

Hän jumaloitsi minua, kultaseni, ja, kun minä luin hänen kirjeitensä, tuntui minusta, kuin minussa olisi ollut kappale täydellisyyttä. Onpa sentään kovin lystiä, kun meitä jumaloitaan.

Koko ajan kun Antti jäi K:hn, ja kun me vaihdoimme kirjeitä, kasvoi yhä rakkauteni. Syksyllä tuli hän X:ään. Jälleen-näkeminen oli luonnollisesti ilahuttava; mutta minua jännitti kuitenkin, ett'en ollut niin ylen onnellinen, kuin minun olisi pitänyt olla, ja että minä semmoisena hetkenä taisin ajatella jotakin niin halpaa, kuin esim. että Antin nutussa oli likapilkkuja, ja että hän käveli varpaat sisäänpäin.

Kahdeksan päivää sen jälkeen olin kihloissa, ja tuntuipa kovin hauskalta saada kantaa leveätä kultasormusta vasemmassa nimettömässä sormessa ja käydä käsikoukussa sulhonsa kanssa kaduilla. Minua suututti kuitenkin, että kaikki tuttavani yhteen ääneen sanoivat Antin olevan auttamattoman ruman ja ikävän.

Minä koin lohduttua siten, että hänen sisälliset omaisuutensa olivat niin paljon suuremmasta arvosta, ja että jokainen rakastaisi häntä, joka tuntisi hänen sielunsa kauneuden niin hyvin, kuin minä.

Nämät lohdutukset heikkonivat jo parin kuukauden kihlauksen perästä, ja minä hämmästyin kun aloin huomata hänen käytöksensä olevan hirmuisen kömpelön ja hänen itsensä kiusaavan yksitoikkoisen.

Nämät huomaukset suututtivat minua ja herättivät minussa tyytymättömyyttä; minä syytin häntä semmoisista asioista, joiden minä tiesin loukkaavan häntä; sillä tavalla alkoivat meidän sittemmin yhä useammasti uudistuneet riitakohtauksemme.

Antti tosin ei torunut; vaan kun minä ärsyitin häntä, tulivat hänen kasvonsa tulipunaisiksi, hän vastasi muutamilla terävillä sanoilla ja istui sitten vaiti kuin ahven, joka yhä enemmän suututti minua.

Yleensä ei hänellä sulhasena ollut puhumisen tarvetta; hän taisi istua tuntikausia vieressäni huoaten ja pitäen kiinni kädestäni sanaakaan sanomatta. Alussa tämä sai tapahtua; mutta pian rupesi se

tuntumaan yksitoikkoiselta, ja kun hän tahtoi että me noin vajaiten nauttisimme onneamme olla yhdessä, halusin minä suuresti laskea kokkapuhetta, laulaa, nauraa ja pakista. Kun en minä milläkään tavalla saanut häntä samalle "mielen tuulelle", pistelin minä häntä hänen totisuudestaan, sanoin, että hän käyttäytyi tyhmästi seuroissa, ett'ei hän kylläksi pitänyt huolta puvustansa, että hänen jöröytensä kiusasi minua y.m. Minä nakkelin pistopuhetta ympärillensä vähääkään arvelematta.

Joskus menin niin pitkälle, että hän otti hattunsa ja lähti pois, ja silloin kaduin minä tekoani ja toivoin hänen pian tulevan takaisin; mutta kun tämä tapahtui, huokasi ja vohkui hän niinkuin ennenkin ja taasen haihtui hyvä mieleni.

Niin, Emma, oli kulunut puoli vuotta, kun laulajat tulivat X:ään, ja samassa tuli myös elämäni merkillisin ajanjakso.

Rakkain Emma, nyt tulee pahin kaikista, mitä minun on sinulle sanottavaa.

Ethän ole unohtanut ensimmäisiä laulajaisia? Jos eläisin vielä vaikka kuusikymmentä vuotta, niin en minä taitaisi niitä unohtaa.

Me istuimme niinkuin muistat, jollakin ensimmäisistä penkeistä. Antti istui vasemmalla puolellani, muotonsa oli ihan tuhan karvainen, ja hän huokasi, ohkui ja nuuskasi tavallista enemmän.

Minä olin aina vihannut hänen alituista nuuskaamistansa; nyt se minua ärsytti niin, että minä sanoin koko joukon pistosanoja.

Tämä oli laulajaisten alku.

Nyt astuivat kahdeksan laulajaa sisälle. Arvo astui edellä. Enpä taida kertoa, mitkä tunteet minua valtasivat nähdessäni hänen raikkaan ja miehevän vartensa. En milloinkaan, niin ajattelin, ollut kauniimpia kasvoja nähnyt; en milloinkaan taitaisi hänen muotoansa unohtaa.

Oi Jumalani, kuinka Antti minusta nyt oli hirveän ruma. Laulu alkoi.

Ei ensinkään tarvitse olla innoitseva kahdeksantoista vuotias tyttö, että tämä laulu kuulijaa hurmaisisi. Minä näin että muorit, eukot ja ukot olivat yhtä innoissansa kuin minäkin, eikä se ollut vähää.

Ja kuinka iloisilta ja ravakkailta nuot nuoret laulajat sitten näyttivät; ne olivat ihan toisen näköisiä kuin minun pappini pyhällä näöllänsä ja ikävällä äänettömyydellensä.

Kun laulajaiset olivat loppuneet ja me menimme teille, tuntui minusta kuin olisi sydämmeni ollut niin täynnä ylioppilaita, ett'ei papilla ollut siellä ensinkään tilaa.

Antti olikin sinä iltana rumempi ja ikävämpi kuin milloinkaan ennen ja onnettomuudekseni rupesin minä vertaamaan häntä...?

Ett'ei hän, miesparka siinä tullut voitolle, sen sinä mahdat ymmärtää, ja siitä pitäin ei minulla ollut muuta tunnetta häntä kohtaan kuin vastenmielisyyttä. Niinkauvan kuin laulajat viipyivät X:ssä, en minä oikeastaan muuta ajatellut kuin Arvoa. Hänen kuvansa yhä asui sielussani ja teki sen iloiseksi. Minä tunsin; että minä elin, että elämä oli ihanaa, ja unohdin tykkönään että minä olin kihloissa koko kristikunnan kaikkien pappien hyvänsävyisimmän ja ikävimmän papin kanssa; mutta kun laulajat toisen kerran lähtivät X:stä, silloin minua selvästi siitä muistutettiin, sillä Antti tahtoi nyt saada palkkiota kaikesta, mitä hän oli kärsinyt sillä ajalla kun ylioppilaat meidän hyvässä kaupungissamme olivat, ja vaati, että minun piti oleman lempeän ja ystävällisen.

Nytpä saat uskoa että tuli oikein hauskaa. Jos hänen hellätuntoinen ja äänetön armastelemisensä ennen oli kysynyt malttiani, niin tuntui se nyt minusta ihan tuskalliselta.

Minä en enään edes säälinyt häntä, vaan toivoin hartaasti pääseväni hänestä.

Laulajien tulo X:ään, oli herättänyt minun hairahduksestani ja huomauttanut minua, ett'en minä rakastanutkaan Anttia.

Tuo tosin oli pahasti minulta, mutta, Emmaseni, kukapa on tunteittensa herra. Sangen kaunista tosin olisi ollut, että minä kylmän velvollisuuden mukaan olisin jatkanut kihlausta niin, että olisin mennyt naimisiin Antin kanssa ja sitten koko eloni ajan saanut iloita aviomarttyprina; mutta se ei soveltunut minun luonteeseeni, ja minä luulen varmaan, ett'en minä siten olisi Antille mitään palvelusta tehnyt; asian loppu oli siis, että minä annoin Antille sormuksen takaisin ja sanoin suoraan, ett'en minä taitanut tulla hänen vaimoksensa, sillä minä olin huomannut, ett'en minä enään rakastanut häntä.

Tätä selitystä seurasi hirveä kohtaus. Antti itki; niin, tiedätkös hän oikein porasi, ja sekös ei

ensinkään näyttänyt hyvältä. Mummo, joka aina oli vähän hellinyt Anttia, torui eikä tahtonut tietää mitään kihlauksen rikkomisesta; mutta minä taasen en halunnut sen jatkamista, ja loppu siitä tuli.

Minä sain matkustaa täti Tammiharjun luo Rauhalan kartanoon Uudellamaalla, ollakseni siellä ensimmäiset kuukaudet, senjälkeen kun olin Antille taasen antanut vapautensa.

Siten tulin vaan kuuden penikulman päähän Helsingistä.

Tammiharju tädin ainoa poika oli yliopistossa ja luki kameraalitiedettä.

Joka kerta kun Helsingistä tuli kirje, sykki sydämmeni äärettömän lujaa, ja minä ajattelin — tiedän kyllä ketä. Tuhansia pieniä viittauksia ja ylykkeitä käytettiin toivossa, että täti lähtisi kanssani Helsinkiin; mutta hän ei ollut mitäkään tietävinään, ja me jäimme Rauhalaan. Toivo Tammiharju tuli jouluksi kotiin ja lähti sen jälkeen taasen Helsinkiin, vaan minulla ei ollut toivoakaan päästä mukaan. Hän oli Väinön, Leinon ja Arvon hyvä ystävä; mutta mitä hyvää siitä oli; minä jäin kuitenkin Rauhalaan.

Kerran toukokuun alkupäivinä kysyi täti minulta, jos minun tekisi mieleni seurata häntä Helsinkiin; hän aikoi mennä sinne kevätjuhalle.

Nytkös minä tulin hassuksi pelkästä ilosta! Minä tädin kaulaan; minä tanssin karkua huoneiden lävitse emäntämamsellin kanssa, jonka ensin sain käsiini; mutta minun iloni ei tullut pitkäkalliseksi.

Seuraavana päivänä sai täti sähkösanoman, eräältä maisteri Vakavalta Helsingistä, pyynnöllä, että hän heti matkustaisi Helsinkiin; Toivo oli sairastunut. Täti tarvitsi vaan tunnin valmistuaksensa lähtemään, ja niin jäin minä taasen petettyine toivoneni kotiin.

Saatpa olla vakuutettu siitä, että minä silloin itkin katkerasti, ja minä olin oikein vihainen Toivolle, joka juuri nyt tuli kipeäksi ja siten haihdutti kaiken iloni.

Kului päiviä, eikä tädiltä tullut mitään tietoa. Herra Jumala kuinka onloni Rauhalassa oli yksitoikkoista. Eräänä iltana tuli kuitenkin kirje, jossa täti ilmoitti minulle, että minä sain lähteä nyt perästäpäin Helsinkiin. Pekka sai tulla saattamaan minua.

Emma, en itsekään uskonut sitä todeksi, istuessani vanhoissa vipuvaunuissa, jotka heiluivat niinkuin vaivaisen onni, pyöriessään tiellä rakkaasen, armaasen Helsinkiin, jonne niin hartaasti kaikesta sydämmestäni halusin päästä. Minä ajattelin teitä ja laulajaseuraa; minä ihmettelin jos ... ymmärräthän, mitä minä ihmettelin?

Kuusi penikulmaa on sentään äärettömän pitkä matka, kun sydän sykkii levottomuudesta. Vihdoinkin pyörivät vaunut kaupunkiin Töölöön tullista; oli jo jotenkin myöhäinen illalla.

Minä taisin tuskin istua hiljaa pelkästä ihastuksesta, etenkin kuin matkalla majataloon meitä vastaan tuli iloisia ylioppilasparvia valkoisine lakkineen, joku parvi laulaenkin.

Kaikki nämät valkeat lakit, kaikki nämät iloiset laulut, kaikki tuntui minusta niin hurmaavan hauskalta, että minun oikein piti nipistää käsivarteeni, vakuuttuakseni, että se todeltakin olin minä, joka lensin seinästä seinään isoissa vaunuissani.

Vihdoin pysähtyivät ajopelit hotellin eteen. Pekka valmistui jo astumaan alas kuskipenkiltä vaununoven avaamista varten, mutta samassa ilmestyi kaksi valkeata lakkia uuden viereen. Toisen lakin omistaja avasi oven, toinen lasi alas astimen.

Minä en selvään muista, kuinka minä tulin alas vaunuista; sillä toisen molemmista kohteliaista ylioppilaista olin tuntenut häneksi, jonka miehevän kaunis muoto kymmenen pitkää kuukautta yhä oli ollut selvänä sielussani.

Minä epäilen kuitenkin suuresti, että hän nosti minun alas. Minun on varsin mahdoton muistaa, jos minä tervehdin, jos minä puhuin, taikka mitä minä sanoin, niin minun päätäni pyöräytti; ja jos ei tuota hyvää ja kelpo Väinöä olisi ollut, niin minä varmaan olisin käyttänyt kovin tyhmästi, kun Arvo Vainio niin äkkiarvaamatta siirsi minun maahan.

Väinö ja hän saattoivat minun sisälle tädin luo, joka tuli minua vastaan surullisen näköisenä. Sittenkuin olin häntä tervehtinyt, sain taasen takaisin kadonneen rohkeuteni ja taisin nyt puhua ja vastata niinkuin muutkin järjelliset ihmiset.

Kyllä Arvo minun mielestäni oli kaunis menneenä vuonna, kun hänen näin ensikerran, mutta minä vakuutan sinulle, että minusta on, kuin hän nyt olisi kymmenen tuhatta kertaa kauniimpi.

Minä kysyin heti Toivoa ja sain kuulla, että hän oli sairashuoneessa; hän oli taittanut toisen käsivartensa.

Arvo ja Väinö söivät illallista meidän kanssamme, jonka jälkeen he lähtivät pois, niinkuin silloin luulin, panemaan toimeen serenaadia minulle.

Täti ja minä jäimme siis kahden, ja sitten kertoi hän seuraavia Väinön, Arvon ja koko X:ssä käyneen lauluseuran tekemiä kauniita tekoja.

Lue nyt oikein tarkkaan, niin saat huomata kuinka erinomaisen tunnollisia ja kelpoja ihmisiä ylioppilaat olivat. Minun mielestäni heidän pitäisi jäädä ylioppilaiksi koko elinajaksensa; sillä eivät he milloinkaan enään tule niin hauskoiksi, kun he ovat valkoista lakkia kantaessansa. Kuule siis, ja ihastu!

Kun täti tuli kaupunkiin, oli Väinö, tuo kelpo poika, tullilla häntä vastassa, niin varovaisesti kuin mahdollista ilmoittaaksensa hänelle sitä onnettomuutta, joka Toivoa oli kohdannut. Väinö oli saanut tietää, että maisteri Vakava oli lähettänyt tädille sähkösanoman.

Hotelilla oli Arvo häntä vastassa, joka nyt ensi kerran tapasi Toivon äidin.

Nämät molemmat kelpo pojat käyttivät kaiken kykynsä rauhoittaaksensa ja lohduttaaksensa äitiparkaa, joka, saadessansa tietää, että poikansa oli sairashuoneessa, tuli kovin levottomaksi, etenkin kun ei hän näin myöhäiseen päivästä enään taitanut mennä häntä katsomaan.

Tänä iltana meni täti kovin surullisena levolle. Hän ei vielä tietänyt, kuinka pahoin Toivo oli käsivartensa loukannut, hän tiesi vaan että niin oli tapahtunut. Vähän sen jälkeen, kun hän oli kynttilänsä sammuttanut, kuuli hän kahdeksan kauniin äänen akkunansa edessä laulavan:

"Hiljaa oi aivan,
Myrskystä vaivu pois" j.n.e.

Tunnetut laulajamme kunnioittivat murheellista äitiä serenaadilla.

Tunnusta, Emmaseni, että tämä oli kaunis teko. Täti sanoikin, että hän ei milloinkaan unohda, kuinka lempeästi se koski hänen murheelliseen mieleensä.

Toisena päivänä tuli Väinö saattamaan häntä sairashuoneeseen. Toivo ei tahtonut tehdä äitiänsä murheellisemmaksi, vaan koki voittaa kivun ja sanoi, ett'ei se ollut vaarallista, vaan pieni arvoton vamma; hän ei ollut hyvillensä siitä, että maisteri Vakava oli sitä äidille ilmoittanut.

Täti ei saanut olla pitkää aikaa pojan luona. Kun hän palasi asuntoonsa, odotti häntä maisteri Vakava siellä, ja ennenkuin Väinö ehti sitä estää, kertoi maisteri äitiparalle, ett'ei Toivo ollut ainoasti loukannut oikeata käsivarttansa, vaan että hän oli sen taittanut; ja sanoi vielä, että tämä oli tapahtunut tappelussa.

Maisteri Vakava, yli kuudenkymmenen vuoden vanha ukko, joka oli unohtanut oman nuoruutensa ajan, kuvasi Toivoa kadotetuksi pojaksi, joka oli vähällä tulla siveellisyytensä puolesta turmelluksi vallattoman ja hurjan luonteensa tähden.

Täti oli itkenyt niin, että hän olisi taitanut kiveäkin liikuttaa; mutta eipä olekaan helppoa saada kuudenkymmenen vuotiasta maisteria heltymään, joka on elänyt kolmekymmentä vuotta ilman perhettä ainoasti kirjojensa seurassa. Kun hän lähti pois, oli täti niin murheissansa, että Väinö ja Arvo, jotka, puheen aikana poistuttuansa, taasen tulivat sisälle, ihan hämmästyivät hänen ylen surullista tilaansa.

Väinö ja Arvo tekivät minkä ikänäkin taisivat poistaaksensa hänen suruansa ja lohduttaaksensa häntä. Väinö ehdoitti, että menisivät kirkkoon, mutta täti sanoi, että hän oli nähnyt sen monta kertaa ennen, ja että hän nyt halukkaimmin olisi yksin.

"Tänään on lukusiat", sanoi Väinö, "on siis jotakin juhlallista nähtävänä", ja kun hän nyt vielä hetken puhui sai hän tädin lupaamaan tulla sinne.

Oli heti jälkeen päivällisten, kun täti, Väinö ja Arvo lähtivät kirkolle, sittenkuin hän ensin oli vielä kerran käynyt Toivon luona, joka nyt oli paljoa huonompi.

Alakuloisena ja surullisena astui hän molempien nuorukaisten välillä. Vähää ennen, kuin ehtivät kirkolle, erkani Arvo heistä, sanoen menevänsä katsomaan, jos kuulusteleminen jo oli loppunut.

Väinö ja täti astuivat hiljallensa perässä, ja kun ei Arvo palannut takaisin, ehdoitti Väinö, että menisivät sisälle temppeleihin.

Ovet olivat auki, mutta kirkko typtyhjä. Täti ja Väinö astuivat kuoriin päin; mutta kun he ehtivät ristikäytävälle, kuului urkupartelta ylentävä laulu, jonka sävelet pidätyllä äänellä nousivat holvattua kattoa kohden, ja sieltä vienosti laskeuivat alas ja tunkivat kuulijan sydämeen.

Emma, ne olivat ylioppilaita, jotka tällä tavalla tahtoivat saada erään kumppaninsa äidin unohtamaan sitä surua, joka valtasi häntä.

Täti sanoi, että hän oli syvästi liikutettu, ei ainoasti tämän kauniin laulun tähden, vaan sen ystävällisyyden ja säälin tähden, joka osoittihe tässä kohtelussa.

Hän sanoi vielä, ett'ei mikään laulu ollut ennen niin hänen sieluunsa tunkenut, kuin se, jonka hän silloin kuuli.

Kun sävelet hyväilivät hänen korvaansa, unohti hän kivun sydämessänsä, ja toivo ja luottamus tuli entisen alakuloisuuden sijaan; tämän vaikutti ylioppilaitten laulu.

No, Emma, eikö tämäkin ollut kaunis teko? Kyllä sinun täytyy tunnustaa, että ylioppilaat, puhuttakoon heistä mitä pahaa tahansa, kuitenkin ovat hyväsydämmisiä nuorukaisia.

Muista, että tämä tapahtui Toivon äidille, ja sitä kunnioitusta, jota he osoittivat hänelle, kehoittivat siis paljoa kauniimmat tunteet, kuin ne ovat, jotka johdattavat heitä, kun he ovat kohteliaita meille, nuorille tytöille.

Koko ajan, kun täti on ollut Helsingissä, ovat Arvo ja Väinö aina joutoaikoinansa seurustelleet ja kävelleet hänen kanssansa; he ovat laulaneet hänelle Kaisaniemessä ja muutamina iltoina pitäneet serenaadia hänelle.

Jos minä menneenä vuonna olin ihastunut ylioppilas-laulajiin, niin minä nyt oikein pidän heitä hyvänä, sentähden kuin he olivat niin kauniisti ja hellästi kohdelleet surullista ja murheellista äitiä.

Juuri kun täti oli lopettanut kertomuksensa, kuinka ystävällisiä Toivon kumppanit olivat olleet, ja kun minun piti rupeemaan selittämään ihastustani, sai laulu suuni sanattomaksi.

Se oli serenaadi, mutta en minä sitä itseäni ottanut; minä tiesin, että nämät verrattomat laulajat olivat monena iltana laulaneet tädille, ja kyllä he sen tänäkin iltana olisivat tehneet, jos ei minua olisi Helsingissä ollutkaan. Mutta ei tämä minusta laulun arvoa vähentänyt, päin vastoin, koroiitti se sitä.

Väinön ääni kuului niin kirkkaasti, ja minä ajattelin Eeliä.

Nyt, armas Emma kultaseni, on päätetty niin, että täti jää tänne, siksi kun Toivo paranee sen verran, että äitinsä surutta saattaa jättää hänen. Tietysti minäkin jään, että tädillä on seuraa. Me jäämme siis luultavasti tänne toukokuun loppuun. Kyllä te minun mielestäni saatatte taputella Luoto enoa ja sovittaa asia niin, että tekin tulette tänne.

Aatelkaas, kuinka verrattoman hauskaa me saisimme. Kun sitten lähdemme Helsingistä tulette te mukana Rauhalaan, jonne täti on kutsunut Väinön, Arvon ja ne kahdeksasta ylioppilaasta, jotka tahtovat seurata Toivoa.

Ajatelkaat tytöt, minkä herttaisen kesän sitten saisimme, kuinka paljon laulua ja riemua.

Näytä nyt, että olet viisas tyttö, joka tiedät, kuinka sinun pitää menetellä isäsi kanssa, että aluksi saatte tulla tänne. Onni Leino on muiden lauluseuran jäsenien kanssa esitelty tädille, ja kun me tapasimme toisemme kysyi hän sinua. Hän tuli ihan punaiseksi, lausuessaan sinun nimeäsi.

Nyt sinun pitää syleilemän Eeliä ja sanoman hänelle, ett'ei hän sinä ilmoisena ikänä ansaitse tulla Väinön morsiammeksi, jos ei hän auta sinua, niin että te tulette tänne. Väinö käy ja toivoo teidän ilmestyvän.

Kirjoittakaat pian ja antakaat minun tietää kuinka asian käy, pyytää uskollinen *Selmanne*.

* * * * *

Rauhalassa oli suunnaton sievistäminen, puhdistaminen ja touhu päivinä ennen mittumaaria. Sinne piti tuleman talon täysi vieraita; ei vähempää kuin kahdeksan ylioppilasta Helsingistä, paitsi talon omaa poikaa, joka jo oli terve ja jota nyt odotettiin kotiin. Sitä paitsi odotettiin herra Luotoa tyttärineen X:stä. Nyt valmistui kukin nauttimaan oikein perin hauskaa kesäpäivää, ja seudun kaikki nuoret tytöt iloitsivat jo ennakolta ylioppilaitten tulosta, sillä niitä seuraisi luonnollisesti tanssia ja laulua ylen määrin; sehän oli varmaa.

Se, jolla oli varsin hirmuisen paljon tehtävää saman päivän aamuna, kun vieraitten piti tuleman, oli Selma. Hänen piti paneman kukkasia jos johonkin astiaan, niin että vieraitten huoneet näyttäisivät sieviltä ja miellyttäviltä, ja sitten piti hänen joka viides minuutti juokseman veräjälle katsomaan, eikö jo näkyisi mitään ajoneuvoa tulevan.

Vihdoinkin kello 6 j.p.p. näkyi tomupilvi kaukana lehtokujalla.

"Nyt, nyt he tulevat", riemuitsi Selma sydämessänsä ja tähtäsi tarkasti sijaltansa veräjällä yhä lähenevää vaunuja.

Kun ne tulivat niin lähelle, että Selma taisi erottaa niitä henkilöitä, jotka niissä istuivat, ei hän keksinyt ainoatakaan valkeata lakkia. Siinä tulivat siis X:läiset.

No niin, olihan sekin hauskaa; mutta ei niin hauskaa, kuin jos ne olisivat olleet ylioppilaat.

Luodon vaunut ajettiin ylös pihalle. Syleilemisiä, "tervetuloja" ja muiskuja "oikeahan ja vasempahan", jonka jälkeen tytöt riensivät heille määrättyyn huoneeseen. Selma saattoi heitä, ja kummallakin puolen oli "hirmuisen paljon sanottavaa" toiselle.

Emma ja Eeli olivat "sanomattoman onnellisia" kun nyt olivat päässeet Rauhalaan; koskei Helsingin matkasta tullut mitään. Isä oli luvannut viipyä Tammiharju tädin luona kokonaisen kuukauden.

Selmalla taasen oli paljon juteltavaa olostansa Helsingissä; hänen piti kertoman kaikki sanat, jotka Arvo oli sanonut hänelle y.m. Ne eivät tosin sivullisen mielestä olleet minkään arvoisia, mutta sanottuina nuorelle tytölle, joka lainasi niille omasta sydämessänsä ottamaansa lämpeyttä, niin ne tulivat merkillisen arvollisiksi.

Sittenkuin kaikki nämät tärkeät asiat olivat puhutut, ja tytöt olivat järjestäneet ja silittäneet hiuksensa ja rypistyneet hameensa, piti mentämän alas; mutta samassa virkkoi Eeli:

"No, Selma, onko Saurio täti kirjoittanut ja kertonut tuota suurta uutista?"

"Mitä uutista?" kysyi Selma.

"No herranen aika, Anttihan on uudestaan ruvennut kihloihin."

"Onko Antti kihloissa?" huudahti Selma, lyöden kätensä yhteen, "hän, joka ei milloinkaan lohduttuisi, ei milloinkaan unohtaisi minua, ja joka kuolisi keuhkotautiin ja suuttumukseen minun vaihtelevaisuudestani."

"Selma kulta, ei surusta kuolla; sittenkuin Antti oli itkenyt kyynelvirtoja sinun huikentelevaisuutesi tähden, rupesi hän miettimään ja huomasi, ett'ei hänellä muuta tekemistä ollut, kuin..."

"... Ruveta kihloihin", keskeytti Selma nauraen.

"Älä pidä niin kiirettä", oikaisi Eeli koomillisen totisena; "ensin hän huomasi, ett'et sinä ansainnut kaipausta vaan halveksimista."

"Mitä sinä sanoit?" huudahti Selma.

"Huikentelevaisuutta halveksitaan aina", jatkoi Eeli; "kun hän siis oli halveksinut jonkun ajan, äkkäsi hän että maailma on naisia täynnänsä; rupesi niin tähtäämään ympärillensä, ja näki Kristiina Kaposen, jonka niskaa jo painaa kahdeksankolmatta vuotta. Tästä huolimatta oli hän Antin silmissä viehättävä, ja pian hän huomasi, ett'et sinä ollut hänen sydäntänsä tykkönään murtanut, vaan että se vieläkin voi lujasta rakkaudesta sykkiä. Hän siis huomasi rakastavansa Kristiinaa ja — nyt on hän kihloissa."

"Amen", huokasi Selma hartaasti. "Nyt Jumalan kiitos tuntuu, kuin raskas takka olisi nostettu hartioiltani; sillä minusta on ollut kuin jokin olisi navertanut sydäntäni aina, kun ajattelin Anttia; mutta, tyttökullat, minä kuulen vaunujen ääntä; siellä tulevat kahdeksan, ei yhdeksän ylioppilastamme."

Selma lensi alas portaita, ja riensi kyökin kautta saliin, ehtiäksensä sinne sopivalla tavalla ottamaan tulijoita vastaan.

Oikeastaan hän halusi oikein tervetulleeksi toivottaa ainoasti *yhtä* näistä yhdeksästä. Hänellä olisi oikein ilonhetki saada kertoa, että Antti oli kihloissa; sillä hänen ollessansa Helsingissä oli Arvolla ollut voittamaton halu tuon tuostakin pistellä häntä vaihtelevaisuudesta, ja kerran kun kävelivät eläintarhassa, oli hän sanonut jotakin naisen sydämettömyydestä yleensä ja kuinka hän välinpitämättömästi leikkii toisen tunteitten kanssa. Tämä oli suuttuttanut Selman, koska hänen sydämessänsä täytyi tunnustaa todeksi, että hän näytti vaihtelevalta.

Nyt sai hän ilon todistaa, että miehet taitavat unohtaa yhtä helposti. Antti oli jo kihloissa toisen kanssa, ja niin ei ollut kumminkaan hänen laitansa; vaikka, rehellisesti puhuen, se ei ollut hänen vikansa. Jos Arvo olisi kosinut; kyllä Selma nyt olisi kihloissa ollut.

Se ilta oli todellakin juhla rouva Tammiharjun kodossa. Sairaana ollut poika oli kotona, ja melkein terveenä, vaikka hän vielä oli kelmeä ja kantoi käsivarttansa nauhassa. Ilo, jota äiti osoitti, saadessaan taasen nähdä poikansa ja kodossansa tervehtiä hänen kumppaniansa tervetulleiksi, oli niin sydämmestä lähtenyttä, että se löysi vastimen jokaisen sydämmessä.

Eeli ja Väinö tervehtivät toisiansa pikkutoralla, jolla tavalla muutamat ihmiset koettavat salata sitä iloa ja onnea, jota todellakin tuntevat. Heidän leikillisessä torassansa olikin jotakin, joka osoitti, että he tekivät sitä ainoasti saadaksensa olla yhdessä.

Emman ja Leinon kohtaus saattoi varmaankin kummallekin suurta iloa; mutta kyllä he aluksi vaikenivat ja tyytyivät punehtuen ojentamaan kättänsä. Selma ja Arvo olivat jo Helsingissä tulleet niin hyviksi tutuiksi, että tervehtivät toisiansa iloisesti ja rattoisasti, osottaen molemminpuolisesti salaamatta jällelänkemisen hovin.

"Aika, täti Tammiharjun lähdöstä Helsingistä tähän saakka on minusta ollut kovin pitkä", sanoi Arvo; "minä olen niin hartaasti halunnut tänne maalle vihertävien puitten ja lintujen laulun keskelle. Kuinka maaseutu sentään on herttainen, ja kuinka ihminen tämmöisenä kauniina kesäiltana tuntee itsensä onnelliseksi, kun hän saa olla Jumalan vapaassa luonnossa."

"Vihertävien puiden ja kukoistavien niittyjen ympäröimänä", sanoi Selma, "ihan sama jos on yksin, ilman ihmisen seuraa, tuumii herra Väinö."

"Olenko minä niin sanonut?" kysyi Arvo hymyillen.

"Ette suoraan, mutta te puhuitte ainoasti haluavanne puita ja kukkia."

"Siksi, ett'en ollut kyllin rohkea saada muuta toivoa sanoiksi."

"Oh, minun mielestäni olisi teidän kyllä sopinut sanoa, että te halusitte nähdä hyvän Tammiharju tädin", tokaisi Selma.

"Sitä ei minun tarvinnut toista kertaa sanoa. Se oli siis..."

"... erehdys", keskeytti häntä Selma ja aikoi poistua; mutta Arvo pidätti häntä, sanoen, kumartuessaan alaspäin:

"Kyllä Selma tiesi, ketä minä halukkaimmin toivoin nähdä, minun sitä sanomattakin. Minä olen halunnut teitä, niinkuin halutaan jotakin, joka samalla on kiusa ja riemu."

"Kiusa", huudahti Selma ja veti kätensä pois.

Tässä heitä keskeytettiin ja Selmaa loukkasi se, että Arvo sanoi häntä kiusaksi. Suuttumus unohtui kuitenkin, kuin ylioppilaat illallisen jälkeen rupeavat laulamaan.

Nuoret, seitsemäntoista, kahdeksantoista ja yhdeksäntoista vuotiaat tytöt, älkäät kuunnelko ylioppilaslaulua, jos tahdotte pysyttää sydämmienne rauhan, vaan tukkikaat korvanne ja paetkaat, sillä vaara on suuri.

* * * * *

Kuinka pian eikö neljä viikkoa kulu, kun meitä ympäröi kaikki, joka taitaa innoittaa sielua ja miellyttää mieltä.

Laululla, tanssilla, kävelyillä, veneretkillä ja matkoilla kaikkiin ympärillä oleviin kauniisiin paikkoihin kuluivat ne viikot, joita laulajamme viettivät Rauhalassa, eikä ainoatakaan päivää kulunut, joka ei olisi jättänyt jälkeensä jotakin mieluista muistoa sekä nuorukaisille, että tytöillekin, jotka Rauhalassa olivat.

Kuinka paljoa eikö oltu selitetty; kuinka pitkälle eikö oltu ehditty niissä kaksin lauluissa, joita nuorien sydämmet lauloivat ja kuinka onnellinen eikö tämä aika ollut. Katoavainen on kuitenkin kaikki maallinen riemu; sillä niinkuin sillä on alku, on sillä loppukin. Kun määrätty neljä viikkoa olivat kuluneet, ei Luoto ukolla enään ollut aikaa kuluttaa Rauhalassa, ja ylioppilaittenkin täytyi lähteä kunkin kotiinsa; siis oli yleinen eroaminen käsillä.

Lähdön edellisinä päivinä näyttivät kolme lauluseuran jäsenistä vakavimmalta, kuin muulloin, ja tytöt — he näyttivät, kuin olisivat olleet kuumeessa.

Oli aamulla viimeisenä päivänä kuin Rauhalassa oltiin.

Herra Luoto sytytti piippunsa ja aikoi lähteä pidemmälle kävelyille, kun

Väinö tuli hänen luoksensa.

"Minä pyytäisin saada puhutella enoa", sanoi Väinö ja näytti olevan vähän hämillänsä.

"No niin, sopiihan hyvin, että seuraat minua, niin saat puhua, mitä sinulla on puhumista."

Luoto ja Väinö kävelivät tietä pitkin kunnes vähän matkan päässä poikkesivat erälle varjokkaalle metsätielle. Jälkimmäinen ei ollut virkannut sanaakaan, ja Luoto ukko näytti astuvan odottaen, että nepaan piti jotakin sanoman. Kun ei siitä kuitenkaan tullut mitään, virkkoi Luoto:

"No, Väinö poikaseni, minusta sinun puhuttavasi on varsin umpi äänetöntä laatua. Vielä en ole kuullut ainoatakaan sanaa."

"Se tulee siitä, että minun on vähän vaikea sovittaa ajatuksiani sanoille", vastasi Väinö nauraen.

"Mitä hittoa, koska herrojen ylioppilaitten on vaikea puhua. Heitä muuten mainitaan vastaisuudesta", arveli Luoto.

"Mahdollista, mutta kun he ovat rakastuneita, niin..."

"Ovat he tyhmiä", keskeytti Luoto; "senkö tunnustuksen sinä tahdoit tehdä. No, kuka on tämän lemmen onnellinen esine?" Luoto silmäillä tihrutti nuorukaista.

"Enon vanhin tytär", sanoi Väinö äkkiä.

"Mitä?" Luoto pysähtyi niinkuin naukaan ja tempasi piipun suustansa.

"Oletko sinä hurmautunut minun Eelistäni?"

"Niin oikein, ja nyt minä tahtoisin kihlata hänen ja..."

"... kaukaisessa tulevaisuudessa naida hänen. Ei poikaseni, minä luulen, että me vähän viivytämme tuota kihlausta."

"Niin syyskuuhun, jolloin minä olen suorittanut tutkintoni, se on luonnollista; mutta eno, silloin pitää kihlauksen tapahtuman, taikka..."

"... saat rauhoittua", keskeytti Luoto häntä, "eiköhän minullakin ole sana-valtaa tässä asiassa, ja minä sanon, ett'emme me huoli mitään kihlausta panna toimeen, ennenkuin sinä saat jonkun viran. Se on luja päätökseni."

Kuinka luja tämä päätös nyt olikin, niin oli Väinön kuitenkin onnistunut tykkönään muuttaa sitä, kun he palasivat kävelytänensä. Luodon oli täytynyt suostua, että Väinön ja Eelin kihlaus vietettäisiin syyskuussa. Hänen täytyi, ukkoparan, suostua tähän, kun hän sai tietää, että tyttö rakasti orpanaansa.

Varsin mielissään siitä, että hän oli päässyt yks'päisestä nepaastansa, heittäyi Luoto pitkän kävelyn perästä pitkäksensä sohvalle, nauttiaksensa terveellistä edelläpäivällis-nukahdusta, pitäen ajatuksissansa erinomaisen säntikkään puheen siitä hommasta, jota naimaikäiset tyttäret saivat aikaan. Silloin täytyi isän, niinkuin hänen äsken, tuntikausia kuulella rakastuneen nuoren miehen hölpötystä, kuinka hän rakasti, kuinka häntä rakastettiin, kuinka hän aina rakastaisi, ja vihdoin täytyi hänen, niinkuin Luodonkin, kotorauhan pysyttämiseksi antaa tyttärensä kihlatuksi "extralle."

"No Jumalan kiitos, nyt ei ole enään ketään serkkua, joka tulisi Emmaa tahtomaan", ajatteli Luoto ja haukotteli. Hän pani silmänsä kiini, päästäksensä unen helmoihin; mutta samassa avattiin ovi, ja Onni Leino, X:n tyttöjen lemmikki, astui huoneeseen.

"Minä pyydän nöyrimmästi anteeksi, jos häiritsen", virkkoi Leino kohteliaasti.

"Ei haittaa, olkaa hyvä ja istukaa", vastasi Luoto ja katsoa tähysti nuorukaista.

"Piru vieköön", ajatteli hän, "eikö tuokin ole ihan kosimistuumaisen näköinen."

Ja niin olikin. Onni Leino rakasti, häntä rakastettiin, hän tuli pyytämään rakastettunsa herralta isältä lupaa rakastamaan, s.o. hän pyysi Emmam kättä. Hänenkin piti lopettaman syksyllä tutkintonsa ja silloin astua virkatielle. Hänellä oli varoja, eikä heidän siis erin kauvaa tarvinnut häitä odottaa.

Luoto oikein hikoili, niin häntä vaivaisi kertomus rakkaudesta, jolla ei ensinkään ollut odottamisen halua. Kun Leino lähti pois, oli hän niinkuin Väinökin saanut isän lupauksen kihlauksen viettämiseen syyskuussa.

Leino riensi heti etsimään Emmaa kertoaksensa hänelle asian onnellista menestystä ja palkinnoksi saamaan ensimmäisen muiskun.

Vielä kerran oikaisi Luoto ukko vartaloansa, onnitellen itseänsä, ett'ei hänellä enään ollut tytärtä, jota joku ylioppilas tulisi kosimaan; mutta ei hän nytkään rauhaa saanut. Hän oli tuskin saanut mukavan aseman, ennenkuin ovi avattiin jollakin omituisen ravakkaalla tavalla, ja Arvo Vainion uhkea vartalo tuli näkyviin.

"No, mitä tuhannen p—ttä tuo tahtonee", ajatteli Luoto ja katseli ehdottomalla mielihyvällä nuorukaisen kaunista, suoraa muotoa, jossa niin paljon nuoren luottamusta ja toivoa oli nähtävänä. "Hän nyt ei ainakaan näytä siltä, kuin hän aikoiisi kosia."

"Terve setä", sanoi Arvo ja pudisti Luodon kättä. "Minulla on sangen omituinen asia", jatkoi hän, "minä pyytäisin sedän puhumaan puolestani rouva Sauriolle. — Minä rakastan Selmaa, ja..."

"... Ja minä luulen, että piru on lentänyt koko laulajaseuraan, sinä olet jo kolmas, joka käyt luonani kosimis-asioissa."

"No sittenhän vielä on viisi jäljellä", vastasi Arvo iloisesti, "ja jos sedällä olisi ollut viisi tytärtä taikka sisaren tytärtä, niin kuka tietää miten sitten olisi käynyt."

"Oletteko te ihan villissä, kun kositte ylioppilaina?"

"Tutenttina tentteerataan; me te'emme sen nyt tullaksemme avio-kandidaateiksi s.o. kihlatuiksi. Minä olen viidenkolmatta vuotias; oloni yliopistossa loppuu vuoden päästä, ja eihän ole vaarallista olla kihloissa pari taikka kolme vuotta."

"Ei niin, etenkin Selman kanssa, joka on osoittanut, että hän pian suuttuu sulhasiinsa."

"Jos hän tekee sen, on syy minun. Nyt pyydän minä sedän tekemään minulle sen ystävyyden työn, että setä panee muutamia hyviä sanoja puolestani rouva Sauriolle, niin että minä kuta pikemmin sitä paremmin saan viettää kihlajaisia."

No, mitä tähän oli vastattavaa. Tietysti Luoto lupasi edustaa asiaa.

Illalla tanssittiin Rauhalassa, ja seuraavana aamuna lähti kukin kotiansa. Jäähvyäiset olivat iloiset; sillä jälleennäkeminenhän lupasi vielä suurempaa iloa.

* * * * *

Syyskuussa tulivat laulajat vielä kerran X:ään; mutta ei laulajaisia antamaan, vaan viettämään kolme kihlausta ja laulamaan "naisen ylistystä."

Me arvaamme, että häät pian seuraavat kihlajaisia; mitä kuitenkin jälkeinpäin olemme kuulleet on, ett'ei Selma ole näyttänyt suuttuvan tähän sulhaseensa. Ehkä hän nyt on löytänyt "oikeansa."

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LAULAJAT: JUTELMA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic

works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its

original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses,

including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.